

Fredrika-Bremer-Förbundets Berättelse för första året af dess verksamhet 1885.

I syfte att åstadkomma en närmare sammanslutning mellan alla dem, som vilja deltaga i arbetet för kvinnans framåtskridande, och dem, hvilka närmast skola draga nytta af detta arbete, bildades hösten 1884 af Redaktionen af Tidskrift för Hemmet jemte ett fåtal andra personer en frivillig komité. Efter någon tids förberedelse utfärdade denna komité en inbjudning till dem, som ansågos vara för frågan intresserade, att sammanträda för öfverläggningar. Inbjudningen var undertecknad med namnen S. L—d Adlersparre, E. Ankarsvärd, E. Fries, Hans Hildebrand, Fr. Linnell och Gustaf Sjöberg.

Vid det möte, som hölls på grund af denna inbjudning den 22 november 1884, beslöts att, för vinnande af det åsyftade ändamålet, bilda en förening, som erhöll namnet Fredrika-Bremer-Förbundet. Vid samma tillfälle antogs följande förbundsprogram:

»Förbundets ändamål skall vara att, under kraftig samverkan af erfarna kvinnor och män, inom så vida kretsar af vårt land som möjligt verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt så väl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

»Förbundet vill vara en levande minnesvård öfver *Fredrika Bremer*, den ädla banbryterskan för den svenska kvinnans framåtskridande, och skall därför bära hennes namn.

»Förbundet skall verka för sina syften:

dels genom öfverläggningsmöten af större och mindre omfång;

dels genom upprättande af en förbundsbyrå i hufvudstaden med uppgift att inhemta och meddela upplysningar, tillhandahålla anvisningsböcker och literatur, skol- och arbetsprogram, upplägga register för vissa slag af arbetssökande, samla uttalanden i viktigare frågor för dagen m. m.;

dels genom att söka vinna *rådgifvare* samt *ombud* i olika delar af landet till ledning för och främjan af förbundets verksamhet, samt

dels genom att, antingen sjelfständigt eller i samband med någon annan publikation, upprätthålla ett organ inom pressen för förbundets verksamhet.

»Af de många och stora uppgifter, som under årens lopp kunna föreläggas förbundet, må här nämnas blott några, af hvilka tvänne, nämligen *stipendiefonders upprättande* samt *meddelande af råd för sjelfstudier*, torde komma att först taga förbundets krafter i anspråk:

— att bland kvinnor af alla klasser *sprida kännedomen om deras rättsliga ställning* samt deraf följande pligt och rätt så väl för makan och modern som för människan och medborgarinnan;

— att verka för att upplysta och sakkunniga kvinnor må utses att taga del i *komitéarbeten* för utredande af sådana offentliga frågor, hvilka närmast beröra barn och kvinnor;

— att medverka till utredning af frågan om nödiga *skolreformer* och försöks anställande med sådana, främja utgifvandet af praktiska skolböcker samt verka för en förbättrad ställning för den högre flickskolan och hennes lärarekår, äfvensom för folkskolans lärarinnor;

— att verka för att erfarna kvinnor må deltaga i *styrelser för skolor* och alla anstalter der barn och kvinnor i större mängd vistas, arbeta eller utbildas för blifvande verksamhet; så ock för att bildade kvinnor må antagas till föreståndarinnor vid sjukhus af olika slag samt der pågående kurser för kvinliga elever;

— att söka bland olika klasser sprida kännedom om *grunderna för en sund ekonomi*, väcka håg för enklare lefnadssätt samt ett kraftigare deltagande i sparkassor, försäkringsanstalter och andra inrättningar till främjan af en förnuftig hushållning;

— att söka verka för *öppnande af nya banor för kvinnans verksamhet* samt för grundlighet i hennes fackutbildning;

— att verka för bildandet af *stipendiefonder för kvinnor* i syfte att bereda dem utväg till sjelfförsörjning, samt

— *att meddela råd för sjelfstudier*».

Vid ett senare möte, den 3 december 1884, sammankalladt för att på grund af det antagna programmet diskutera ett

framlagdt förslag till stadgar, fastställdes stadgar (se bilaga 1), konstituerades förbundet samt valdes styrelse och revisorer.

Sedan vid Styrelsens första sammanträde, den 5 december, val af funktionärer egt rum, har Styrelsen haft följande sammanställning och fördelning af göromål.

Riksantikvarien <i>H. Hildebrand</i> , Ordförande,	
Fru <i>S. Whitlock</i> , Sekreterare,	
Dr <i>Carl Nyström</i> , Kassaförvaltare,	
Fru <i>S. Adlersparre</i> .	Fröken <i>Ebba v. Hallwyl</i> .
Fru <i>E. Ankarsvärd</i> .	Fru <i>G. af Klintberg</i> .
Hofintendenten <i>A. Börtzell</i> .	Bankdirektören <i>J. H. Palme</i> .
Fröken <i>L. Engström</i> .	Doktor <i>Gustaf Sjöberg</i> .
Fröken <i>Mina Forsell</i> .	

Suppleanter.

Literatören <i>Ernst Beckman</i> .	Fröken <i>G. Hjelmerus</i> .
Fröken <i>G. Elfving</i> .	Kapten <i>L. A. Hubendick</i> .
Kanslirådet <i>L. Forssman</i> .	Fröken <i>Anna Roos</i> .
Fröken <i>Ellen Fries</i> .	Fröken <i>A. Sandström</i> .
Rektor <i>C. von Friesen</i> .	Fru <i>G. Weidenhielm</i> .
Fru <i>Th. Gyldeń</i> .	Docenten <i>L. H. Aberg</i> .

Till revisorer valdes:

Häradshöfding *A. Lundvall*.
Bankdirektören *A. Norman*.
Fröken *Alida Rossander*

och till deras suppleanter:

Fröken *J. Levison*.
Fru *Elise Odelberg*.
Doktor *V. Svedbom*.

Vid nämnda styrelsesammanträde insattes i förvaltningsutskottet, jemte kassaförvaltaren, fru *S. L—d Adlersparre*, fru *E. Ankarsvärd*, *H. Hildebrand* och fru *S. Whitlock*.

* * *

Styrelsen har under det första året, räknadt från den 3 december 1884 till den 31 december 1885, hållit 7 sammanträ- och dess förvaltningsutskott 27.

Vid dessa sammanträden hafva dels handlagts löpande ärenden, dels granskats och antagits af särskilda komitéer utarbetade planer och stadgar för *förbundsbyråns verksamhet* inom alla dess olika områden, för *meddelande af råd och handledning vid hemstudier*, för en *sjukkassa* m. m., om hvilka företag i det följande utförligare redogörelse meddelas.

För att sträcka sin verksamhet till landets olika delar och i dem vinna medarbetare, har Styrelsen utsett flera ombud i landsorten.

* * *

Förbundsbyrån, som under första skedet af föreningens verksamhet begagnade en af Slöjdföreningen kostnadsfritt upptåten lokal, inflyttade den 1 april i den nuvarande lokalen, 19 A Lilla Vattugatan, hvilken hållits för allmänheten tillgänglig hvarje söknedag kl. 12—4.

Såsom chef för byrån har fröken *Mina Forsell*, af intresse för saken, utan all ersättning, godhetsfullt tjenstgjort.

Till byråbiträde och bokförare har utsetts fröken *Gertrud Adelborg*, hvilken mot en, i förhållande till det trägna arbetet, ringa aflöning tjenat den goda saken.

Byråns verksamhet har varit mycket omfattande, hvadan den vid henne anställda personalen mången gång visat sig otillräcklig, hvarför längre eller kortare tid såsom extra biträden tjenstgjort fröknarna *A. Carlberg*, *S. Ulrich*, *O. Adelborg* och *M. Tersmeden*.

Byrån har för Styrelsens räkning utfärdat kallelsebref till nyvalde ledamöter, skött kassarörelsen och expedierat förbundsmeddelandena.

Under den första tid byrån hölls tillgänglig (december 1884) var hennes verksamhet inskränkt till att lemna råd till bokinköp för julen.

Under år 1885 har i utfärdade cirkulär gifvits tillkänna, att byrån meddelar råd i *ekonomiska*, *juridiska* och *hygieniska* angelägenheter. Förvaltningsutskottet har, för infriande af detta löfte, förvärfvat byrån biträde af framstående yrkesmän inom dessa områden. (Se bilaga 2).

Vidare har byrån haft till uppgift att *förmedla beröringen mellan arbetsgifvare och qvinliga arbetsökande* inom undervisningens, skrifgöromålens och sjukvårdens områden. För detta

ändamål finnas å byrån inskrifningsböcker upplagda. Der hållas ock tillgängliga skrifter, författningar, skolprogram m. m. till vägledning för tjenst- eller kunskapssökande qvinnor.

Ett så vidsträckt och mångsidigt arbete har med nödvändighet kräft omfattande förberedelser. Först från början af maj 1885 kan byråns verksamhet anses hafva på allvar börjat. För att gifva ett begrepp om det arbete, som blifvit utfördt, får Styrelsen meddela följande siffror.

Enligt inskrifningsböckerna hafva anmält sig	
rådsökande i ekonomiska ärenden	} ----- 98.
i rättsfrågor.....	
i helsovårdsfrågor.....	
i öfriga frågor.....	
arbetsgifvare.....	75.
arbetssökande.....	296.
	Summa 469.

Häraf framgår, att uppgiften att medla mellan arbetssökande och arbetsgifvare hittills varit byråns viktigaste. Med tillfredsställelse kan Styrelsen framhålla, att byråns arbete inom detta område varit under senare delen af året ganska rikt på framgång.

Af 75 arbetsgifvare hafva 17 återtagit gjord anmälan och 11 anmälningar balanserats till innevarande år. Af de återstående 47 hafva sökt och erhållit

lärarinnor.....	20.
lektionsgifvare.....	12.
föreläserska.....	1.
sällskap och biträde i hemmet.....	4.
öfversättare.....	3.
kontorsbiträden.....	4.
utländsk korrespondent.....	1.
skrifbiträde.....	1.
sjuksköterska.....	1.
	Summa 47.

Af 296 arbetssökande hafva 60 återtagit sin anmälan, 190 anmälningar hafva balanserats till innevarande år. Sammanlagda beloppet af de årslöner, hvilka tillförsäkrats dem, hvilka genom byrån erhållit *fasta* tjenstebefattningar, uppgår i rund summa till 10,000 kr. Dessutom hafva 18 personer erhållit dels lektions-

arbete och dels tillfälliga arbeten, hvilkas värde ej kunnat å byrån uppgifvas. Den högsta årslön, som betingats från byrån, uppgår till 1,200 kr. (dels för lärarinna i utlandet, dels för första kontoristbefattning). Den lägsta lönen är 150 kr.

Vid julen 1885 har byrån åter hållits tillgänglig för personer, som önskat råd med afseende på bokinköp. Den erfarenhet, som vunnits föregående jul, har gjort det möjligt att denna gång sköta detta arbete på ett mer systematiskt sätt. Nyare och äldre barn- och ungdomsliteratur äfvensom andra nyutkomna literära alster utlemnades till kompetenta personer att granskas. Listor upprättades och en samling af hrr bokförläggare insända böcker har vid samma tid hållits till påseende tillgänglig. Råd angående bokinköp hafva under årets lopp äfven på begäran af läsecirklar och skolor meddelats.

Bland ämnen, förut ej specificerade, i hvilka råd eller upplysningar blifvit begärda, må följande nämnas: vilkoren för inträde vid postverket — vilkoren för inträde i andra och tredje afdelningarne af folkskolelärarinne-seminarium — vilkoren för afläggande af tandläkarexamen, för deltagande i samaritkurs, för inträde i hemmet för sjuksköterskor, för erhållande af plats som småskolelärarinna, för deltagande i stadsfullmäktig- och prest-val, pensionsinrättningar för lärarinnor, statsbidrag för högre flickskolor, — möjligheten att skaffa understöd åt omedlade flickor för fortsättande af påbörjad skolkurs — möjligheten att bereda qvinnor anställning i Riksbankens afdelningskontor — sätt att bereda hjälp åt gamla behöfvande lärarinnor — att betrygga barnmorskors ålderdom — förbättrande af klädedräkten — den svenska lärarinnans ställning — utsigten för tyska lärarinnor i Sverige (uppgiften begärd af en tysk lärarinneförening) — skolmötet i Kristiania — förberedande kurs för inträde vid Högre Lärarinne-seminarium — kostnaden för en kurs vid folkskolelärarinne-seminarium — dödlighetsprocenten bland lungsigtige.

Föreningar i grannlanden, som hafva syften liknande vårt förbunds, hafva vändt sig till byrån med frågor om dess organisation, äfvensom till denna sändt meddelanden och skrifter.

* * *

En *sjukkassa* för lärarinnor och med dem likställda qvinnor har, under namn af *Fredrika-Bremer-Förbundets Sjukkassa*, upp-

rättats. Plan och stadgar för densamma hafva först blifvit uppgjorda af fru *Elisabeth Nyström*, sedan granskade och omarbetade af Professor *P. G. Rosén*, derefter behandlade af förvaltningsutskottet och slutligen antagna af Styrelsen. Stadgarne äro aftryckta i bilaga 3.

* * *

För utarbetande af program för råd och handledning vid *hemstudier* tillsattes under våren inom Styrelsen en särskild komité, bestående af fru *S. L—d Adlersparre*, fröknarna *Elfving*, *Engström*, *Forsell*, *Fries*, *Hjelmerus* och *Sandström* samt herrar *Hildebrand* och *Beckman* jemte förbundsledamoten fru *Henschen*. Den uppgjorda planen framlades för Styrelsen och blef af denna antagen i den lydelse som bilaga 4 visar.

Handläggningen af ärenden rörande hemstudier har anförtratts åt en komité bestående af tre personer, för innevarande läsår fröknarna *Ellen Fries*, *Mina Forsell* och *Gunborg Elfving*. Lärare i flera ämnen hafva ock antagits. Verksamheten i detta afseende har börjat mot slutet af året och hafva lärjungar anmält sig i följande ämnen: svenska språket och dess literatur, franska språket, allmän historia och fysiologi. Medlandet mellan lärjungar, nämnda komité och lärare besörjes af byrån.

* * *

Styrelsen har på grund af stadgarnes § 2 ansett det vara af yttersta vikt att genom tryckpressen sprida redogörelser för sin verksamhet och framställningar i de frågor, som falla inom denna. Genom att öfvertaga 100 exemplar af sista årgången af *Tidskrift för Hemmet*, att för Förbundets räkning försäljas, har Styrelsen förvärfvat sig rätt att genom denna tidskrift få sina meddelanden redigerade och tryckta. Dessa hafva varit af följande innehåll.

I. 1) En överblick af arbetet på den svenska kvinnans framåtskridande af *Esselde* samt

2) Om den norska »Kvindesagsforeningen» af *M. S.*

II. Om studie- och yrkesstipendier för flickor, i syfte att bereda dem utväg till sjelfförsörjning, af *Esselde*.

III. Cirkulär. Anvisningar. Bref. Riksdagsmotioner. En moders uppgift.

IV. Anvisningar till i år myndigblifna kvinnor. Stiftandet af Föreningen för gift kvinnas eganderätt. Kristendomen och kvinnofrågan af *L. H. Å.* Bref från Finland om stipendiesaken.

V. Program för idkande af regelbundna hemstudier. Huru kan den enskilda sjukvården på vår landsbygd förbättras? (efter Dr Bergvall). Till Fredrika-Bremer-Förbundet (bref från Kristiania, af M. S.). En qvinlig sällskapsförening i Stockholm. Till resp. arbetsgivande damer och herrar.

VI. Gifves det en värnpligt för qvinnan? af Esselde. Från Förbundets praktiska verksamhet. För dagen. Flickskoleundervisningen.

För öfrigt har Styrelsen uppsatt diverse cirkulär, som dels varit tillgängliga på byrån, dels genom tidningarne kringsändts till allmänheten.

Enär uppgörelsen med Tidskrift för Hemmet gälde endast för året, men de för förbundets löpande verksamhet tillgängliga medel ej medgåfvo upprättande af en egen förbundsskrift, i enlighet med hvad förbundets program förutsätter och dess verksamhet kräfver, förenade sig ett antal förbundsledamöter att medelst gåfvor, hvilka här nedan stå förtecknade, möjliggöra utgifvandet af en dylik skrift.

Styrelsen beslöt då att med garanti af dessa insamlade medel en förbundsskrift i form af månadsblad skulle utgifvas för främjande af de syften, som finnas upptagna i förbundets program samt för behandling af dermed i samband stående sociala och literära frågor.

Till ledarinna af detta arbete utsågs fru S. L—d Adlersparre, hvilken tillsvidare åtog sig uppdraget med förbehållen rätt för sig att utse redaktionsbiträden och på dem öfverflytta det fastställda redaktionsarfvodet.

Månadsbladet erhöll namnet *Dagny*, och utlofvades råd och bidrag vid dess utgifvande af Victoria Benedictson, Ellen Fries, Anna Sandström, Ernst Beckman, Hans Hildebrand, Seved Ribbing.

* * *

Antalet förbundsmedlemmar utgjorde vid slutet af år 1885:

ständiga.....	110
årligt betalande	776

Summa 886

Anm. Kassaförvaltarens rapport upptager afgifter från ständiga ledamöter 110, inträdesavgifter 778. Skilnaden förklaras derigenom, att två ledamöter erlagt först inträdesavgift och sedan ständig ledamotsavgift.

Såsom kassaförvaltarens rapport (bilagan 5) visar, har Styrelsen på olika tider emottagit *gåfvor* till sammanlagdt belopp af 2,830 kronor. Dessa gåfvor äro följande:

1) *Till garanti för utgifvande af förbundsskriften:*

Redaktionen af Tidskrift för Hemmet, med uttryckt önskan att summan framdeles, om möjligt, komme att öfverflyttas till fonden för studie- och yrkesstipendier för flickor	500 kr.
Fru Johanna Kempe, på samma vilkor.....	1000 »
Fru Maria Ekman.....	200 »
Fröken Beatrice Dickson	500 »
Fru Mathilda Sachs.....	50 »
J. H. Palme.....	100 »

2) *Utan vilkor för användningen:*

Fröken Ebba v. Hallwyl.....	300 »
En onämnd.....	100 »
Grefvinnan Ulla Mörner f. Montgomery.....	10 »
Fru Johanna Kempe (öfverbetalning).....	70 »

För dessa gåfvor hembär Förbundets Styrelse härmed sin tacksamhet till de frikostige gifvarne.

* * *

De låga medlemsafgifterna, af hvilka en dryg del, på grund af stadgad föreskrift, blifvit afsatt till en fast fond, af hvilken endast räntorna få för förbundets årsutgifter användas, hafva, såsom i kassaförvaltarens rapport framhållits, gjort det ganska svårt att på ett tillfredsställande sätt upprätthålla byråns verksamhet, helst dennas inkomster under första tiden måste vara obetydliga.

Byråns inkomster utgöras af följande afgifter:

Arbetsgifvare erlägger.....	1—5 kr.
Arbetsökande, inskrifningsavgift.....	1 »
» då plats eller arbete erhållits.....	1 à 2 »
Vid upplysningars eller råds afgifvande.....	1 à 2 »

Vid inskrifning till regelbundna hemstudier erlägges inskrifningsavgift 1 kr. till byrån, hvarförutom byrån erhåller 20% af den stadgade afgiften.

Af personer, som söka råd i juridiska, hygieniska eller ekonomiska angelägenheter, erlägges till byrån en mindre registreringsavgift och derutöfver till den yrkesman, hvars biträde påkallas, ett arvode, som, då uppgörelse derom sker under byråns bemedling, torde utfalla vida billigare än förhållandet eljest skulle vara.

* * *

Förbundets Styrelse har äfven, när tillfälle dertill erbjudit sig, riktat sin verksamhet på annat än det ofvan uppräknade. Så har den, med anslutning till en för ändamålet redan befintlig nämnd, verkat för kvinnors deltagande i val af statsfullmäktige, dels genom muntliga upplysningar på byrån, dels genom tryckta anvisningar.

Frågan om den qvinliga ungdomens elementarundervisning har utgjort föremål för öfverläggningar inom styrelsen, och har, med anledning af denna frågas behandling vid riksdagen, genom en af Styrelsens medlemmar insamlats uppgifter från flickskolor, som åtnjuta statsunderstöd, rörande det sätt, hvar på deras under senare år utgånga elever tillgodogjort sina inhemtade kunskaper. Dessa uppgifter utgöra ett värdefullt material för bedömande af skolornas resultat. De hafva derfor blifvit ställda till förfogande för den komité, som Kongl. Maj:t enligt riksdagens begäran tillsatt för bedömande af undervisningen i nämnda skolor, i hvilken komité för första gången tvänne kvinnor, båda medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet, kallats att deltaga.

* * *

Bland de inom Förbundets program liggande syften, för hvilka Styrelsen ämnar under den närmaste tiden verka, må särskildt nämnas utarbetandet af en plan för studie- och yrkestipendier för flickor samt grundläggande af en fond för detta ändamål.

*Bil. 1.***Stadgar för Fredrika-Bremer-Förbundet.**

§ 1. Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål är att, under kraftig samverkan af erfarna qvinnor och män, inom så vida kretsar af vårt land som möjligt verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för qvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och i ekonomiskt hänseende.

§ 2. För vinnande af sina syften vill förbundet:

a) upprätta en *förbundsbyrå* i hufvudstaden, med uppgift att inom området för förbundets verksamhet inhemta och meddela upplysningar, tillhandahålla anvisningsböcker och litteratur, skol- och arbetsprogram m. m., upplägga register för vissa slag af arbetsökande, samla uttalanden i viktigare frågor för dagen m. m.

b) genom tryckpressen verka för förbundets ändamål.

§ 3. Ledamot af förbundet är hvarje välaktad qvinna och man, som dertill af styrelsen kallats och erlägger stadgade afgifter.

Ledamot, som under två på hvarandra följande år icke erlagt stadgad årsavgift, anses hafva ur förbundet utträdt.

§ 4. Hvarje ledamot erlägger en inträdesavgift af tre kronor samt en årlig avgift af samma belopp.

Den ledamot, som på en gång till förbundets kassa såsom ledamotsavgift erlagt tretio kronor, blifver ständig ledamot.

Inträdesavgifter och ständiga ledamöters avgifter afsättas till en fond, af hvilken endast räntorna få användas, derest ej förbundet å allmänt möte annorledes beslutar.

§ 5. Förbundet sammanträder till allmänna möten, vid hvilka beslut fattas rörande förbundets angelägenheter, eller till lokalmöten.

§ 6. Förbundets styrelse består af tolf medlemmar, hvilka, jämte tolf suppleanter, utses å allmänt möte för en tid af två år.

Styrelsen väljer inom sig ordförande, skriftförare och kassaförvaltare samt ett förvaltningsutskott af fem personer, hvilket vårdar förbundets löpande angelägenheter. Utskottet väljer sin egen ordförande. Kassaförvaltaren är sjelfskrifven ledamot af förvaltningsutskottet.

Vid möte, der styrelsen väljes, utses tre revisorer jämte lika många suppleanter.

§ 7. Styrelsen, som har sitt säte i Stockholm, kallar ledamöter, utlyser allmänna möten, bereder de ärenden, som å dem skola behandlas, och verkställer å dem fattade beslut.

Styrelsen anordnar, när så finnes lämpligt, lokalmöten, besörjer genom lämplig person utgifvande af förbundets skrifter, fastställer reglemente för förbundsbyrån, utser dess föreståndarinna, beslutar om

inflytande penningemedels placering samt vårdar för öfrigt mellan de allmänna mötena förbundets angelägenheter.

För att styrelsen skall vara beslutsmässig, måste minst fem medlemmar vara närvarande.

§ 8. Kassaförvaltaren öfverlemnar inom två månader efter kalenderårets slut räkenskaperna till styrelsen, som håller dem revisorerna till handa.

§ 9. Styrelsen eger att utse rådgifvare bland personer, som befinnas villiga att lemna upplysningar och råd rörande olika grenar af förbundets verksamhet, samt ombud, för främjande af förbundets intressen i landsorten.

§ 10. Förslag till ändring af eller tillägg till dessa stadgar inlemnas till styrelsen minst en månad före utlyst allmänt möte. Styrelsen framlägger för mötet de väckta förslagen jämte sitt utlåtande öfver dem.

§ 11. Alla val ske medels sluten omröstning.

Beslut vid allmänna möten fattas med enkel röstpluralitet utom i frågor, som angå ändring af stadgarne eller användande af grundfonden, då två tredjedels pluralitet erfordras.

Beslut vid styrelsens sammanträde fattas med enkel röstpluralitet.

Ingen må genom ombud rösta.

Bil. 2.

Cirkulär.

Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå,

Stockholm, 19 A, Lilla Vattugatan (intill 1 April: 15 Brunkebergstorg),

hvilken är afsedd att praktiskt arbeta för förbundets ändamål, vill härmed i allmänna drag antyda de olika uppgifter, för hvilken den dels redan nu arbetar, dels i den närmaste framtiden kommer att verka.

Byrån förmedlar *beröringen mellan arbetsgifvare och kvinnliga arbetsökande* inom undervisningens, skrifgöromålens och sjukvårdens områden.

För sådant ändamål finnes å Byrån inskrifningsbok upplagd; der hållas ock tillgängliga skrifter, författningar, skolprogram m. m., till vägledning för tjänstsökande eller kunskapssökande kvinnor.

Byrån anskaffar, enligt regler, som inom densamma hållas tillgängliga och som på begäran meddelas, *råd i juridiska och ekonomiska angelägenheter*, lemna upplysningar om utöfvande af *kvinnans lagliga rättigheter*, besvarar förfrågningar rörande *helsovård* m. m.

Byrån meddelar äfven råd för *bokinköp* och bildande af *läseföreningar*.

För utförande af dessa sina uppgifter har Fredrika-Bremer-Förbundet försäkrat sig om biträde af erkänt sakkunniga personer.

Byrån förbereder:

dels ett system för *hemstudier*, med kurser för olika behof och ändamål;

dels en plan för en *sjukhjelpskassa för lärarinnor* och med dem likställda arbetande qvinnor;

dels slutligen bildandet af en *fond för yrkes- och studie-stipendier* för flickor, i syfte att underlätta deras framtida sjelfförsörjning, för hvilken fond man hoppas, att Förbundet skall få mottaga gåfvor.

Byråns förmedling lemnas åt Förbundets medlemmar, i vissa fall kostnadsfritt, i andra mot minsta möjliga ersättning; — åt *icke* medlemmar mot en billig afgift, i mån som ärendet kräfver tid och kostnad.

Förbundets medlemmar och ombud samt andra intresserade personer behagade anmäla till Förbunds-Byrån personer, hvilka önska kallas till medlemmar, requirera program och stadgar m. m.

Ledamot betalar en inträdesavgift för en gång af 3 kronor och en årsavgift af 3 kronor. Den, som på en gång erlägger 30 kronor, varder ständig ledamot.

Förbundets tryckta meddelanden tillhandahållas på Byrån, dels genom Tidskrift för Hemmet (pris 5 kronor för 6 häften) dels i separataftryck à 20 öre.

Äfven andra ströskrifter i ämnen, som tillhöra Förbundets uppgift, formulär till förfrågningar m. m. kunna requireras från Byrån.

Skriftliga förfrågningar skola åtföljas af postmärken för svaret.

Bil. 3.

Stadgar för Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuk-kassa.

§ 1. Kassans namn och ändamål.

Kassans namn är Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuk-kassa och densamma har till ändamål att åt sina delegare lemna understöd i form af penningebidrag, då någon af dem till följd af sjukdom är oförmögen till arbete.

§ 2. Villkor för delaktighet i kassan.

Delaktighet i kassan kan erhållas af hvarje kvinna, som är lärarinna eller har en ställning och verksamhet, hvilka äro jemförliga med lärarinnas, och hvilka med afseende på sjuklighets-

och dödlighetsförhållanden icke kunna anses vara ogynsammare än lärarinnekallets;

som vid inträdet fyllt aderton år, men icke uppnått femtio års ålder;

som vid inträdet företer läkares intyg om normalt helsotillstånd; och
som erlägger stadgade afgifter.

§ 3. Kassans tillgångar.

Kassans tillgångar utgöras af delegarnes inträdesavgifter och årsbidrag samt densamma möjligen tillfallande gåfvor och donationer. Den består tillsvidare af tvänne fonder: Understödsfonden och Reservfonden. Den förra utgöres af de inflytande årsavgifterna och från densamma utbetalas omedelbart och i första hand sjukhjelpen. Reservfonden bildas af inträdesavgifterna, samt af det överskott, som understödsfonden kan lemna vid hvarje års slut. Till dessa torde framdeles ytterligare en fond tillkomma, Donationsfonden, bildad af tillfälliga gåfvor och donationer.

§ 4. Afgifter till kassan.

Avgifterna till kassan bestå dels af sådana, som erläggas blott en gång vid inträdet, dels af årliga bidrag, hvilkas storlek bestämmas af åldern vid inträdet och utgå enligt följande tabell.

		Inträdesavgift.		Årsavgift.	
Från	fyllda	18 till	25 års	3 kronor	12 kronor.
»	»	25 »	30 »	4 »	13 »
»	»	30 »	35 »	5 »	14 »
»	»	35 »	40 »	6 »	15 »
»	»	40 »	45 »	7 »	16 »
»	»	45 »	50 »	8 »	17 »

Avgifterna inbetalas direkt till kassan i Stockholm inom januari månad af det kalenderår, för hvilket sjukförsäkringen skall gälla. Skulle första inbetalningen af årsavgiften vid inträdet icke ega rum i januari månad, erlägges en avgift, hvars storlek bestämmas i förhållande till den återstående delen af löpande året med tillägg af en månad.

Dessa bestämmelser gälla för personer med normalt helsotillstånd vid inträdet. På kassans styrelse må dock bero att i undantagsfall, mot ökade avgifter, intaga personer med icke fullt normalt helsotillstånd, samt, i undantagsfall, personer äldre än femtio år. Den för inträdesåldern bestämda årsavgiften utgår oförändrad och sjukhjälp utbetalas äfven efter det femtionde året, samt äfven om delegarinnas helsotillstånd under tiden försämrats.

§ 5. Försummad årsavgift.

Underlåter delegare att inom föreskrifven tid inbetala sin årsavgift till kassan, förlorar hon derigenom sin delaktighet i densamma. På

styrelsens bepröfvande må dock bero, dels att medgifva intill en månads respit mot straffränta af 12 %, dels, i händelse inbetalningen fördröjes utöfver en månad, medgifva, att den försumlige må utan nytt intyg om normalt helsotillstånd och genom erläggande af ny inträdesafgift och årsafgift lika med den förut betalda få återvinna sin rätt till kassan. Såsom alldeles ny medlem stånde det alltid fritt att söka åter ingå i kassan.

§ 6. Sjukhjälp.

Sjukhjälpen utgår från understödsfonden med en krona och femtio öre om dygnet för en tid af högst tretton veckor under kalenderåret och utbetalas sedan intyg om oförmögenhet till arbete på grund af sjukdom blifvit styrelsen företedt och af densamma godkänt samt sjukdomen varat mer än fem dygn.

Om kassans tillgångar det medgifva, må på styrelsens beslut tiden för sjukhjelpens utbetalande något utsträckas. dock aldrig öfver tjugu veckor, samt äfven understöd beviljas åt dem, som behöfva hvila eller stärkande kurbehandling. Sedan sjukunderstöd utgått under sammanlagdt ett hundra trettio veckor, beror på styrelsen, huruvida ytterligare inbetalning af den ursprungliga årsafgiften och utbetalning af sjukhjälp skall fortgå. Under barnsäng, beräknad till tre veckor, utgår icke sjukhjälp.

Rättighet till erhållande af sjukhjälp inträder först fyra veckor efter det inträdes- och första årsafgiften blifvit erlagda. Kassans verksamhet tager ej sin början förr än ett hundra femtio medlemmar antecknats såsom delegare i densamma.

§ 7. Reservfonden.

I den händelse understödsfonden ej skulle förmå betäcka nödvändiga utgifter, lemnar reservfonden sitt bistånd, men till dess den senare hunnit växa till ett belopp i kronor af minst tjugu gånger delegarnes antal, må densamma icke användas till andra utgifter än de nyss nämnda nödvändiga. Sedan den nått denna storlek, må på bepröfvande af styrelsen i samråd med sakkunnig person, om så behöfves, bero, huruvida denna fond må ytterligare stärkas eller dess öfverskott användas eventuellt till andra i föregående paragraf nämnda ändamål.

§ 8. Kassans styrelse.

Kassan förvaltas af en styrelse, bestående af fem medlemmar, hvilka jemte tre suppleanter väljas i slutet af april hvarje år af Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse och dess suppleanter. Denna kassastyrelse, hvars befogenhet för öfrigt är angifven i föregående paragrafer, utser inom sig ordförande samt tillsätter lämplig person till kassaförvaltare och räkenskapsförare. Årets räkenskaper skola vara afslutade och till Förbundets revisorer för granskning aflemnade inom två månader efter kalenderårets slut.

§ 9. Årsmöte.

Hvarje år i april, efter avslutad revision, kallas genom tillkännagifvande i tidningarne kassans delegare till allmän sammankomst. Vid denna sammankomst förekommer:

- a) meddelande af styrelsens berättelse;
- b) meddelande af revisorernas berättelse;
- c) fråga om decharge för styrelsen;
- d) möjligen väckta förslag om ändring i stadgarne.

Rösträtten utöfvas per capita och vid omröstning gäller enkel pluralitet.

Vägras decharge, öfverlemnas kassan och dess förvaltning omedelbart i delegarnes händer. Likaså i händelse sådan förändring af stadgarne beslutes, som icke af styrelsen godkännes.

§ 10. Förändring af stadgarne.

Vill delegare i sjukkassan föreslå ändring af eller tillägg till dessa stadgar, skall sådant skriftligen inlemnas till styrelsen före februari månads utgång för att i sammanhang med styrelsens och revisorernas berättelse behandlas på årsmötet.

Bil. 4.

Program för idkande af regelbundna hemstudier.

Det är en gammal erfarenhet, att öfvergången från skolarbetet till studierna i hemmet är förenad med många svårigheter och hinder, hvilka till och med för mången kunna vara oöfverstigliga, och att sålunda blott allt för ofta den unga människans behof af tankeodling och intellektuel utveckling lemnas otillfredsstäldt eller gäckadt af olämplig näring.

Särskildt kan den unga flickan endast sällan efter slutade skolstudier med verklig nytta och framgång läsa på egen hand. Hennes skolgång har ofta varit oregelbunden, hon slutar skolan vanligen så tidigt, att den förberedelse till sjelfständigt arbete, som gymnasialstudier kunna lemna, ej kommer henne till del, och hon har dessutom långt större svårighet att få råd och hjälp än hvad ynglingen har. Men på samma gång som svårigheterna vid studier på egen hand äro större för den unga flickan än för ynglingen, är hon långt oftare än han hänvisad endast till studier i hemmet. I synnerhet är detta nästan alltid händelsen, då hon har sitt hem i en mera aflägsen

landsbygd. Hon är oftast icke i tillfälle att utbilda sig till ett visst kall eller yrke, hon är af olika anledning bunden vid hemmet, men hennes pligter och sysselsättningar der upptaga vanligen ej på långt när hennes tid. Hon känner, att det lilla kunskapsmått hon vunnit i skolan, endast är en grund, på hvilken hon skulle bygga vidare; hon har ofta ett starkt begär att vidga sina insigter och odla sin tankekraft genom fortsatta studier. Men hon vet ej *hvad* hon skall läsa, ej heller *huru* hon skall läsa, då det ej längre är fråga om lexläsning. Hennes studier, företagna på måfå, blifva derföre oftast allt för oregelbundna och ytliga för att kunna vara fruktbarande. Detta inträffar icke blott omedelbart efter skolgångens avslutande, utan ofta äfven vid mognare år, då den unga qvinnan drifves att söka näring för sitt kunskapsbegär, men i saknad af grundliga förstudier, goda böcker eller lämpliga rådgifvare kastar sig öfver hvilka literära alster som helst, ofta af det mest tvifvelaktiga värde.

För att förekomma de faror och olägenheter, som häraf följa, hafva åtgärder vidtagits i flera land. I Förenta staterna, i England, i Skotland, i Frankrike, i Preussen hafva föreningar bildats i syfte att gifva råd och lemna hjälp åt den på egen hand studerande qvinnan. Dessa föreningar hafva ej alltid lika organisation och deras råd och hjälp taga i de olika landen olika form och ändamål. I Skotland till exempel söker man hufvudsakligen hjälpa de unga flickorna att kunna taga del i vissa examenstäffingar. I Förenta staterna åter söker man företrädesvis vänja dem vid regelbunden och allvarlig läsning. I Paris drifver man rent af skolstudier »par correspondance». Öfver allt hafva dessa föreningar för meddelande af anvisningar rörande hemstudier mottagits med varmt erkännande och vunnit stor anslutning.

Här i Sverige är det den framstående författaren herr Ernst Beckman, hvilken efter att hafva gjort bekantskap med de amerikanska förhållandena sökt, genom en uppsats i Tidskrift för Hemmet*, väcka qvinnornas intresse för ordnade hemstudier. Praktiska svårigheter hafva dock mött för att hos oss kunna åvägbringa föreningar i detta syfte.

Nu vill likväl Fredrika-Bremer-Förbundet söka besegra dessa svårigheter och framlägger derför härmed en plan för meddelande af råd och ledning vid hemstudier, lämpade efter våra förhållanden.

Denna plan är afsedd dels för den unga flickan, hvilken slutat skolan och har tid och håg att fullfölja sina studier, dels ock för personer af mognare ålder, hvilka önska på högre och lägre stadier erhålla anvisning till litteratur eller ledning för grundligare studier i vissa ämnen.

Den studerande eger att sjelf bestämma hvilket ämne hon vill läsa och till hvilken omfattning hon vill erhålla studiehjelp. Likaledes må hon sjelf bestämma den tid, hon vill använda på sina studier, för hvilka de husliga pligterna ej må åsidosättas, endast ordnas i syfte att lemna tid för intellektuellt arbete. En viss regelbundenhet i läsningen måste man nämligen yrka, emedan derförutan intet godt re-

* Se tjugonde årgången.

sultat kan vinnas. Ingen må dock anse denna sak utförbar, emedan måhända ej någon längre del af dagen kan afsättas till studier. Med blott en timme om dagen, väl använd, hafva mången gång goda resultat vunnits. En dotter i hemmet, en lärarinna, en i praktiska värf anställd qvinna har alltid den utvägen att stiga tidigt upp för att tillvinna sig en sådan fredad arbetsstund. Unga hustrur och mödrar kunna, med något tillmötesgående från sin omgifning, i de flesta fall så ordna sin dag, att de få en arbetsstund för sig sjelfva, hvars resultat en gång skall komma familjen till godo. De under sysslöshetens eller tvångsnöjernas tyngd lefvande qvinnorna skulle genom ett regelbundet tankearbete afvinna lifvet nya intressen och bereda sig sjelfva att värdigare möta dess kraf.

Enligt den uppgjorda planen skulle för hvarje studieämne finnas en högste ledare samt efter behof en eller flera korresponderande lärarinnor. Det har lyckats förbundet att för dessa uppgifter vinna framstående och för saken nitälskande personer.

Hufvudafsigten med de råd och anvisningar, hvilka sålunda erbjudas, är visserligen att tjena dem, hvilka önska studera för kunskapens skull och för att främja sin personliga utveckling; dock är det intet som hindrar att begära ledning för vinnande af ett eller annat praktiskt mål, såsom inträde i högre läroverk, förmåga att undervisa mindre syskon m. m.

Att kostnadsfritt lemna anvisningar för hemstudier och leda dessa skulle för Fredrika-Bremer-Förbundet vara en omöjlighet. Så väl anvisningarna som ledningen kräfva direkta utgifter, och förbundets tillvaro är, allrahelst under första åren, beroende af antalet af dess medlemmar, så mycket mer som medlemsafgiften är satt lågt och den för förbundet utstakade verksamheten är mycket omfattande. Fredrika-Bremer-Förbundet vill emellertid, för att tillvinna systemet för ordnade hemstudier allt flera anhängare, sätta afgifterna för de studerande så lågt som möjligt. Särskild förmån är beredd dem, som tillhöra Fredrika-Bremer-Förbundet.

Alla qvinnor, hvilka önska vidga sina kunskaper och odla sin intelligens genom regelbundna studier, utan att derföre lemna hemmet eller åsidosätta sina pligter der, äro välkomna att begagna sig af de fördelar nedanstående program erbjuder.

Program.

§ 1.

Förbundet vill verka för att qvinnor må vänja sig vid att använda en del af sin lediga tid till bildande läsning efter en bestämd plan.

§ 2.

För detta ändamål erbjuder sig förbundet att:

- a) meddela allmänna råd angående sättet att bedrifva hemstudier,
- b) meddela anvisning rörande litteratur inom visst ämne eller del af ett ämne,

- c) meddela råd för studier, lämpade efter den studerandes behof och ståndpunkt,
- d) bereda den sådant önskar, tillfälle att få anteckningar om lästa arbeten genomsedda och rättade samt skriftliga frågor angående det ämne, som studeras, skriftligen besvarade.
- e) bereda den, som sådant önskar, tillfälle till pröfning af en genomgången kurs.

§ 3.

Hvarje qvinna med vanlig skolbildning, som vill idka hemstudier, kan skriftligen anmäla sig å förbundets byrå till erhållande af ofvan nämnda anvisningar och råd.

§ 4.

Vid sådan anmälan uppgifve man:

- a) fullständigt namn och adress,
 - b) huruvida något och i sådant fall hvilket eller hvilka främmande språk läsas utan svårighet,
 - c) huruvida man i uppgifvet ämne önskar endast anvisningar rörande litteratur eller råd och ledning för studier,
- I senare fallet uppgifve man vidare:
- d) i hvilken skola man gått eller hvilken annan undervisning man åtnjutit,
 - e) huru mycken tid man under vanliga förhållanden kan och vill afsätta för hemstudier dagligen eller i veckan.

En hvar uppgifve:

- f) hvilka böcker för henne äro tillgängliga i det anmälda ämnet.

§ 5.

Anmälan för erhållande af råd och ledning i afseende på studier innebär, att den som anmäler sig är villig att, så vida icke oförutsedda omständigheter göra det omöjligt, fortsätta sina studier minst ett halft år, och att minst en gång hvarannan månad insända till förbundets byrå ett kort meddelande om studiernas fortgång.

§ 6.

Vid anmälan erlägges en inskrifningsafgift af 1 krona, gällande för ett halft år, hvilken berättigar till erhållande af anvisning rörande litteratur.

För råd och ledning i afseende å studier erlägges derjemte en afgift i förhållande till det biträde, som önskas.

Medlem af förbundet är befriad från nyssnämnda inskrifningsafgift.

§ 7.

All kostnad för postporto bestrides af korrespondenten.

§ 8.

Förbundet anskaffar handledare i de olika ämnena.

§ 9.

Förbundet är villigt, när så ske kan, meddela upplysning, hvarest till läsning föreslagna böcker kunna till låns erhållas.

§ 10.

Såsom ämnen, i hvilka förbundet är villigt att lemna anvisningar om litteratur och råd för studier, må nämnas:

Historia (äfven Kyrkohistoria, Kulturhistoria, Litteratur- och Konsthistoria),

Geografi,

Matematik,

Naturkunskap (äfven Hälsolära),

Pedagogik,

Svenska språket och dess litteratur,

Främmande språk och deras litteratur.

§ 11.

Allmänna förfrågningar angående hemstudier besvaras af Fredrika-Bremer-Förbundets byrå.

§ 12.

Verksamheten för meddelande af anvisningar och råd rörande hemstudier tager sin början med nästkommande oktober månad.

Stockholm i juli 1885.

Styrelsen för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Bil. 5.

Kassa-Förvaltarens Rapport.*Till Styrelsen för Fredrika-Bremer-Förbundet.*

Ur räkenskaperna anføres följande:

K o n t i.	Inkomster.		Utgifter.	
Fröken Lindberg.....	100	—	100	—
Fru Whitlock.....	479	—	479	—
Intecknings-Garanti-Aktiebolaget.....	2,800	—	9,150	—
Byrån.....	278	60	1,545	85
Inventarier.....	—	—	809	65
Tidskrifter och cirkulär.....	646	95	562	07
Ständiga ledamöters afgifter.....	3,300	—	—	—
Inträdesavgifter.....	2,334	—	—	—
Årsavgifter.....	2,106	—	—	—
Gåfvor.....	2,830	—	—	—
Räntor.....	107	39	—	—
Organisationskonto.....	—	—	887	79
Allmänna omkostnaders konto.....	—	—	1,136	02
Kassa.....	—	—	311	56
Vinst- och Förlustkonto.....	2,778	27	2,778	27
Balanskonto.....	7,984	—	7,984	—
Kronor	25,744	21	25,744	21

Af gåfvorna äro 2,350 kronor skänkta med vilkor af användning för den nya tidskriftens räkning, 480 kronor deremot utan vilkor.

Vinst- och förlustkontot har följande utseende:

Vinst:

Tidskrifters och cirkulärs konto.....	84: 88.
Årsavgifter.....	2,106: —.
Gåfvors konto.....	480: —.
Räntors konto.....	107: 39.

Kronor 2,778: 27.

Förlust:

Byrån.....	1,267: 25.
Organisationskonto, afskrifning.....	375: —.
Allmänna omkostnaders konto.....	1,136: 02.

Kronor 2,778: 27.

Balanskontot har följande utseende.

Tillgångar:

Intecknings-Garanti-Aktiebolaget	6,350: —.
Inventariers konto	809: 65.
Organisationskonto	512: 79.
Kassan	311: 56.
	Kronor 7,984: —.

Skulder:

Ständiga ledamöters afgifter	3,300: —.
Inträdesavgifter	2,334: —.
Gåfvors konto	2,350: —.
	Kronor 7,984: —.

I afseende på den äfven af revisorerne gillade åtgärden att bland tillgångarne upptaga organisationskostnader till ett belopp af 512 kronor 79 öre anmärkes, att en sådan bokföringsåtgärd här som i andra liknande fall har sin förklaring deri, att första året af en förenings verksamhet icke kan eller bör ensamt såsom förlust bära alla de oundvikliga kostnader, som föreningens grundläggande medför, utan bära dessa kostnader på flera år fördelas.

Fröken G. Adelborg har jemte sin öfriga verksamhet å byrån med nit och skicklighet skött befattningen som bokförare och kassör.
Stockholm den 12 februari 1886.

Carl Nyström.

Revisorernas utlåtande har följande lydelse:

»Fredrika-Bremer-Förbundets räkenskaper och styrelseprotokoll för tiden 17 nov. 1884—31 dec. 1885 äro af oss revisorer denna dag genomgångna utan anmärkning, hvarjemte vi äfven granskat de i utgående balanskontot upptagna valutor. De siffror, som utvisa förbundets ekonomiska ställning vid 1885 års slut, finnas angifna i Styrelsens berättelse, till hvilken vi alltså derutinnan hänvisa.

Stockholm den 13 febr. 1886.

Alida Rossander. Alb. Norman. Axel Lundvall.

Föreningen Handarbetets Vänner.

Årsberättelse för år 1884.

Föreningens verksamhet har under ofvannämnda år oafbrutet fortgått såsom hittills på tvenne afdelningar, den ena omfattande den *fosterländskt konstnärliga uppgiften*, den andra tillgodogörande dennas resultat genom förmedling af en allt mer utvecklad *tillverkning och afsättningsrörelse*, hvilken tillika gifver utväg till yrkesbildning och arbetsförtjenster åt ett större antal mindre bemedlade kvinnor. De båda afdelningarne stå i en oafbruten daglig samverkan, af hvars jemna fortgående föreningens framtid i väsentlig mån torde bero. Denna innerliga sammanslutning af intressen, hvilka eljest stå så främmande för hvarandra som konst och affär, fosterlandssinne och sjelfförsörjning, uppoffring och förtjenst, utgör också ett betecknande drag i Handarbetets Vänners organisation, hvilken, ehvad brister den i öfrigt kan hafva, dock är i sitt slag allenastående. En blick på räkenskaperna visar klart *en sida af samarbetets fördelar*.

Det sammanlagda beloppet af erhållna anslag och medlemsavgifter kan, jemte behållningen af försålda mönster m. m. betraktas såsom konstafdelningens väsentligaste inkomst. Den har dock under det förflutna året icke till fullo betäckt dess utgifter, hvilka senare uppgått till omkring 10,000 kronor, då deri inberäknas, utom skälig andel i hyra, aflöningar och honorar, allt konstnärligt arbete, inköp af modeller, värdet af lotterivinster, utgifter för lärarinnekurser, föreläsningar, utställningar m. m. Det visar sig således, att, under år 1884 *affärsafdelningen*, jemte att den afbetalat 9,689 kronor på föreningens skulder, äfven fått understödja *konstafdelningens* verksamhet med ej obetydligt belopp.

Antalet af föreningens ledamöter har 1884 uppgått till 1,039 och deras sammanlagda afgifter till 5,195 kronor, af hvilket belopp 2,019,30 återburits i form af arbeten utlottade bland ledamöterna. Utlottningen skedde den 18 December, såsom vanligt under Styrelsens kontroll, och medelst namnupprop; *alla* medlemmar, som icke vunnit något föremål på lotteriet, erhöilo nitvinster, bestående af mönster till sammanlagt värde af 100 kronor.

Anslag hafva under året beviljats föreningen: af Kongl. Maj:t 1,200 kronor, af de Kongl. Hushållningssällskapen 1,350 kronor. Beloppet af försålda varor utgjorde 56,756,67. Arbetslöner och aflöningar hafva sammanlagdt utgått med 24,806,93.

Öfriga sifferuppgifter meddelas i bifogade revisionsberättelse.

Af tilldragelser under året, hvilka närmare berört föreningens verksamhet, må i första rummet erinras om den i förra årsberättelsen redan antydda förlust, föreningen gjort genom Direktrisen och styrelseledamoten Fröken Anna Fleetwoods, nu mera M:rs Derbys, afgang i följd af hennes giftermål och aflyttning till England. Sagnaden af hennes outtröttliga omsorger, hennes goda insigt och älskvärda personlighet har varit stor: dock skattar sig föreningen lycklig att i hennes efterträdarinna, Fröken Ingeborg Eketrä, hafva vunnit en varm vän och ett troget stöd för sin verksamhet.

Föreningen hade under vintern en liten fest för sina arbeterskor, vid hvilket tillfälle hon lemnade lifränteinsats af 50 kr. till brodösen fröken A. Bundsen med uttryck af sin belåtenhet med den flit och konstskicklighet, hon utvecklade i föreningens tjänst.

Den fria resbiljetten på statens jernvägar har varit använd af 7 personer. Ordföranden besökte på nyåret Lund, gjorde sig der underrättad om Fru Kullens omfattande tillverkning af föremål af gammal skånsk konstväfnad, och den dermed förenade väfskolan, hvilket allt befans ordnadt på ett synnerligen klokt och praktiskt sätt, hvarigenom Fru Kulle visat att den gamla inhemska hemslöjden kan, på väfnadernas område, drifvas icke blott såsom en vacker konst, utan ock till sjelfförsörjning. Fru Kullens arbeten väcka inom enskilda kretsar så väl i Skåne som Danmark stort erkännande och vinna god afsättning. Man väntar därför med skäl att de om slöjden nitälskande

hushållningssällskapen i det rika Skåne skola hedra den skickliga väfverskan och hennes väl ordnade skola med något förtjent bevis på sitt erkännande.

Ordföranden besåg äfven i Lund den redan ganska rika samlingen af fornsaker, hvilken på initiativ af Professor Weibull bildats af Lunds studenter, och hemförde derifrån åtskilliga karaktäristiska lån, hvilka af föreningen kopierats. Under sommaren företogs studieresor af Fröken Eketrä till Helsingland, af Fröken Rohtlieb till Leksand, och hemfördes af dem båda märkliga föremål af olika slag, hvilka delvis fått en mycket rikhaltig användning inom föreningen, och äfven tillfört ortens kvinnor beställningar. Af de senare har dalkullan Kalles Brita Andersdotter innevarande vinter utfört vackra konstsnöder med god behållning. Fröken Bundsen erhöll fribiljett för att meddela undervisning i föreningens olika arbetsarter inom Södra Wi i Östergötland, der bl. a. folkhögskolans elever blefvo synnerligen intresserade af arbetet och gjorde goda framsteg. Fröken Österberg besökte Skåne för att lemna anvisning och råd åt spetsknypplerskor för bättre afsättning af deras arbete. Anna Albrecktsdotter från trakten af Lund fick resa upp till föreningen, för att der utföra och gifva undervisning i den gammalskånska flamsk- eller gobelinsväfnaden. En afbildning af den unga arbeterskan vid den gammaldags väfstolen med upprättstående varp intogs i Ny Illustrerad tidning, och är det troligen till följd häraf som Anna Albrecktsdotter fått förmånligt anbud från Köbenhavn att der i Oldnordiska museet förevisa sin vackra konst. Äfven knypplerskan Anna Mattsdotter från Dalarne fick under några veckor arbeta sina vackra spetsar på föreningens byrå.

Slutligen begagnade Ordföranden den fria resbiljetten till studier af den gamla bohusländska hemslöjden i trakten af Stånungsön. Den lilla studieturen gjordes i sällskap med en annan styrelsemedlem, samt med god hjälp af en vid den lilla badorten för tillfället boende föreningsmedlem och blef synnerligen inbringande. I de gamla bondehemmen upptäcktes ypperliga »bänkhyenden» samt täcken i präktiga mönster och egendomligt väfnadssätt, hvilka dels inköptes, dels lånades för att kopieras. Af dessa har ett s. k. finsketäcke hos kännare väckt allmän beundran för sitt ovanligt väl bibehållna mönster

från den äldre medeltiden, hvars i bården infattade monogram I. H. S. utvisar att mönstret ursprungligen afsetts till kyrkligt ändamål. En gammal kvinna vid namn Mor Engelbreckt Johanson erhöll för ett annat sådant synnerligen väl arbetadt »finsketäcke» ett erkännande af föreningen i form af en skrifvelse åtföljd af 15 kronor.

Den fria resbiljetten har sålunda nu som alltid varit ett kraftigt medel för främjjan af den fosterländska sidan af Handarbetets Vänners verksamhet.

Utställningar har föreningen under året anordnat 2:ne i sin egen lokal, hvilka varit till trängsel besökta, samt en i Ronneby under sommaren.

Undertecknade, utsedde till revisorer för granskning af Föreningen *Handarbetets Vänners* förvaltning och räkenskaper under år 1884, få, efter fullgjordt uppdrag, afgifva följande

Revisionsberättelse.

Enligt af oss granskade böcker och räkenskaper jemte verifikationer utgjorde vid slutet af 1884 Föreningens

Tillgångar:

Lager: Varulager.....	Kr. 44,181,—. *)	
Mönster och modeller.....	» 2,212,24.	46,393,24.
Inventarier		1,450,74.
Fordringar		7,756,82.
Kassa		437,86.
		<hr/>
	Summa Kr.	56,038,66.

Skulder:

Till diverse personer.....	Kr. 12,350,47.	
Saldo: Kapital netto.....	» 43,688,19.	
		<hr/>
	Summa Kr.	56,038,66.

En jemförelse med 1883 års bokslut visar, att Föreningens kapital, som nämnde år upptogs till Kr. 37,622,72, under 1884 ökats med Kr. 6,065,47. Denna årsvinst har uppkommit på grund af följande förhållande mellan vinst och förlust:

Vinst:

Varukonto	Kr. 14,238,60.	
Utställningskonto	» 198,46.	
Lotteri och medlemskonto	» 2,193,13.	
Anslags och gåfvors konto	» 1,943,15.	
Mönsteralbums konto	» 207,80.	
		<hr/>
	Summa Kr.	18,781,14.

Förlust:

Mönster- och modell-konto	Kr. 557,08.	
Inventariers	» 161,19.	
Undervisnings	» 78,57.	
		<hr/>
	Transport Kr.	796,84.

*) I några landsortstidningar har uppgifvits att föreningens *kassabehållning* uppgått till denna summa, hvilket misstag härmed rättas.

	Transport	Kr.	796,84.
Diverse	»		77,51.
Intresse och provisioner	»		901,84.
Omkostnader	»		10,939,48.
Saldo: årsvinst	»		6,065,47.
	Summa	Kr.	18,781,14.

Föreningens *ställning* har förbättrats deri, att dess skulder minskats med ett belopp af Kr. 9,689,33.
 deremot försämrats deri, att tillgångarna minskats med
 ett värde af » 3,623,86.
 Skilnaden, Kr. 6,065,44,

utgör årsvinsten.

Inventarierna äro bokförda till ett värde, som synes i betryggande grad lågt.

Af *fordringarna* anses omkring 600 kr. osäkra.

Vinstresultatet har utfallit vid pass 1,000 kronor svagare än föregående år. Detta förhållande har sin förklaring hufvudsakligen deri, att omkostnadernas belopp ökats med omkring 1,300 kronor, hvilken ökning till väsentlig del berott derpå, att extra honorarier o. d. under året utgått med betydliga belopp. Omkostnader (ibland hvilka aflöningar utgöra omkring 7,000 kronor) synas i förhållande till omfattningen af Föreningens verksamhet, icke öfver höfvan höga.

Styrelsens och dess underafdelningars *protokoll*, af oss granskade, hafva icke gifvit anledning till anmärkning,

Böcker och räkenskaper äro förda med en i allo berömvärd ordning.

Då förvaltningen i öfrigt bär vittne om nit, insigt och omtanke hos Styrelsen, få vi tillstyrka, att Föreningen behagade med tacksamhet bevilja Styrelsen *ansvarsfrihet* för dess handhavande af Föreningens angelägenheter under förlidet år.

Stockholm den 27 Mars 1885.

Lotten Edholm,
f. von Heijne.

Eugenie Liljencrantz,
f. Dahlström.

Carl Nyström.

Förteckning på modeller och mönster,
 utarbetade för Föreningens räkning af Fru *H. Winge*,
 under år 1884.

Borddukar.

	Namn å arbetskor som utfört modellerna.
Modell till bordduk i korsstyggn med ny frans; motiv från skånska väfnader och broderier.	} Frök. Holmgren.
Modell till bordduk i schattersöm; mönster renaissance; motiv från ett gammalt broderi.	} Frök. Wickblad.
Modell till matbordsduk, på lärft efter mönster från medeltiden, sydd med stjelksöm, prydd med spetsfrans.	} Frök. Lundgren.
Modell till bordduk på gul linnestramalj; mönster renaissance.	} Frök. Holmgren.
Modell till bordduksbård i plattsöm; mönster renaissance; sydd med ullgarn, silke, guld och silfver	} Frök. Wickblad.

Skyddsduk.

Modell till skyddsduk, sydd med blått bomullsgarn, genombruten söm; motiv från skånsk förningsduk. } Fru Rickert.

Sängtäcke.

Modell till sängtäcke, sydt på blåvit stramalj samt filet-rutor, med platt- och vingåkerssöm; allmogemotiv. } Frök. Holmgren.

Modell till sängtäcke, ny färg-anordning.

Kudde.

Färganordning till soffkuddsbroderi i schattersöm; mönster romansk. } Frök. Sahlin.

Modell till soffkudde i tambursöm, mönster medeltid.

Antependium.

Färglagd ritning till ett antependium; Göthisk stil.

Altardyna.

Modell till altardyna; Göthisk stil.

Förteckning på modeller och mönster,

utarbetade för Föreningens räkning af Mrs *Derby*, f. *Fleetwood*.

Fröken *M. Rohlieb*, *Konst-Utskottet*, m. fl. under år 1884.

Borddukar.

Modell till bordduk i krabbasöm; mönster skånskt.
 » » » » » gammalt skånskt.
 » » » » opphemtasöm; mönster skånskt.
 » » » » tvistsöm; mönster tyskt.
 » » botten » » » »
 » » bordduksbård i kedjesöm; mönster från Abyssinsk drägt.
 » » » » kors- och vingåkerssöm på gul ylle-
 stramalj.
 » » » med frans i kors- och vingåkerssöm.
 » » » i korsstyggn; mönster tyskt.
 » » » i krabbasöm; » skånskt.

Gardiner.

Modell till gardiner; mönster tyskt.
 » » gardinbård i tvistsöm; mönster tyskt.
 » » bård i » » skånskt.
 » » » med dukagång på stramalj; mönster skånskt.
 » » » i opphemtasöm; mönster från Dalarne.
 » » » i korsstyggn.
 » » » i krabbasöm; mönster från lappdrägt.
 » » » i tvistsöm; » persiskt.

Brick- och Skyddsdukar.

Modell till skyddsduk i korssöm.
 » » » med trädning; mönster maroccanskt.
 » » » i korssöm; » skånskt.

- Modell till skyddduksbård i plattsöm; mönster från Dalarne.
 » » ruta till skyddsduk i korssöm.
 » » brickduksbård i korssöm; mönster tyskt.

Linnesömsbroderier.

- Modell till linneduk med knytning och trädning; mönster gammalt skånskt.
 » » handduksbroderi i kors- och vingåkerssöm.
 » » mellanspets med knytning och trädning; mönster gammalt skånskt.
 » » örngått i tvistsöm.

Korgbroderier.

- Modell till sykorgsbård på blå yllestramalj i kors- och vingåkerssöm.

Kudd- och nåldynsbroderier.

- Modell till kudde i korssöm.
 » » » på grönt kläde med plattsöm; mönster grekiskt.
 » » » med sydd tränsaffossa; » skånskt.
 » » » med plattsöm på stramalj; mönster från Dalarne.
 » » » i korssöm på gul yllestramalj.
 » » » i krabbasöm; mönster skånskt.
 » » » med plattsöm; » från Dalarne.
 » » ruta till nåldyna med plattsöm; mönster från Dalarne.

Mattbroderier.

- Modell till matta i tvistsöm; mönster persiskt.

Stolsbroderier.

- Modell till stolsbroderi i tvistsöm.
 » » » i korssöm på svart yllestramalj; mönster orientaliskt.
 » » » i tvistsöm; mönster italienskt.
 » » » i » » från persisk sadelsäck.

Diverse olika mönster.

- Modell till kraggarnityr i kors- och vingåkerssöm på utdragen stramalj.
 » » » i plattsöm på stramalj; mönster från Dalarne.

- Modell till tetäckare; mönster renaissance.
 » » lif af vingåkersdrägt i platt- och kedjesöm.
 » » syväska i korsstygn.
 » » » i »
 » » » i plattsöm; mönster från Dalarne.
 » » pöl i krabbasöm; skånskt motiv.
 » » pall i tvistsöm.
 » » väfnad i krabbasöm; mönster skånskt.
 » » frans
 » » biljardpåsar i macramé.

Förteckning öfver föremål, skänkta till föreningen under år 1884.

- Ett västtyg från Vermland skänkt genom Friherrin. Adlersparre.
 En handske från Vermland » » » »
 Ett täcke (oppheftaväf) från Vermland » » » »
 Ett broderadt stycke med knypplad spets } skänkt af Fru Lindman.
 från Bjuråker i Helsingland.
 En äggvärmare skänkt af Fröken E. Thuhlstrup.
 Spetsprof » » » Lindberg.
 Prof från Lappdrägt » » Fru Wising.
 Ett par broderade vantar från Floda » » Baron G. Tamm.
 Flätad frans, arbetad af en kvinna
 från Finnskoga socken i Vermland » » Biskopinnan Rundgren.
 Trädd spets » » Fröken Giöbel.
 Duk med bottenprofver.
 Prof på hålsöm, klumpsöm och tambursöm.
 Slingad frans skänkt af Fru M. Hultgren.

Förteckning öfver vinster,

vid lotteriet inom Handarbetets Vänner den

1884.

Lott N:o.		Vinsternas värde. Kr. öre.
1.	En matta af flossaväf med inskription.....	200: —
2.	Ett par gardiner af rips med sydda bårder jämte hållare	180: —
3.	» » » af kläde med bårder i tvistsöm.....	121: 50.
4.	En matta af flossaväf med bård i tvistsöm.....	76: —
5.	En bordduk med korssöm, renaissancemönster.....	65: —
6.	Ett dörrförhänge, skånsk väfnad.....	63: 75.
7.	En bordduk med krabbasöm.....	63: —
8.	En kudde med påläggssöm, medeltidsmönster.....	58: —
9.	En bordduk af kläde med bård i krabbasöm.....	56: —
10.	En bordduk med korssöm.....	55: —
11.	En matta af flossaväf.....	50: —
12.	Ett par gardiner med kulörta skånska nätspetsar, jämte hållare.....	50: —
13.	En skyddsduk med dalbroderi och skånska spetsar...	48: —
14.	En duk med korssöm.....	43: —
15.	Ett par hvita gardiner med skånska nätspetsar.....	41: —
16.	En kudde med tvistsöm.....	40: —
17.	En skyddsduk med silkesbroderi och dalspetsar.....	36: —
18.	En matta af krabbasårsväf.....	35: —
19.	En stolslängd af krabbasårsväf.....	35: —
20.	En bordduk af linne med opphemtasöm.....	32: —
21.	En matta af trensaflossaväf.....	30: —
22.	En stolslängd af krabbasårsväf.....	30: —
23.	Ett pufftäcke af dukagångsväf.....	30: —
24.	En skyddsduk med plattsöm, indiskt mönster.....	26: —
25.	En stolslängd af dukagångsväf.....	25: —
26.	En kudde med tvistsöm.....	25: —
27.	En sykorg med påläggssöm.....	23: —
28.	En linneduk med bård af opphemtaväf.....	22: —
29.	En skyddsduk med silkesbroderi.....	20: —
30.	Ett täcke af opphemtaväf.....	19: —
31.	En skyddsduk med opphemtasöm, skånskt mönster...	18: 75.
32.	En halsduk af skånska spetsar.....	18: —
33.	En lampmatta med silkesbroderi.....	16: 25.
34.	En linneduk med bård af opphemtaväf.....	15: —
35.	En sypåse med silkesbroderi i krabbasöm.....	15: —

Transport 1,681: 25.

	Transport 1,681: 25.
36. En sykorg med tvistsöm	14: 75.
37. En sykorg " "	13: 75.
38. En näsduksgömmare med silkesbroderi, dalmotiv	13: 75.
39. En sypåse med silkesbroderi, norskt mönster	13: —
40. " " " " dalmönster	13: —
41. Krage och manschetter med silkesbroderi och skånska spetsar	12: 50.
42. Krage och manschetter med silkesbroderi och skånska spetsar	12: 50.
43. En skyddsduk med skånska nätspetsar	11: 25.
44. En nåldyna med silkesbroderi	10: 50.
45. En lampmatta med " grekiskt mönster	10: 50.
46. En halsduk med skånska spetsar	10: 50.
47. Ett förkläde med delsbosöm och spetsar	10: 50.
48. En nåldyna med silkesbroderi, norskt mönster	10: 50.
49. Sex servietter med sydd opphemtabård	10: —
50. En linneduk med opphemtasöm	10: —
51. En rullgardin med opphemtaväf	9: 75.
52. Ett förkläde af leksandsväf	9: 25.
53. En näsduk med skånska spetsar	9: —
54. " " " " "	8: 75.
55. " " " " "	8: 75.
56. En skyddsduk med korssöm, renaissancemönster	8: 50.
57. " " med skånska nätspetsar	8: 25.
58. Sex servietter med sydd opphemtabård	8: —
59. En näsduk med skånska spetsar	8: —
60. En dalväska, Rättviksmönster	8: —
61. Två handdukar med sydda bårder och flätade fransar	7: 80.
62. En näsduk med skånska spetsar	7: 75.
63. En dalväska, Gagnefsmönster	7: 50.
64. En brickduk, broderad, sevres mönstret	7: 50.
65. Ett förkläde af Bodaväf	5: 75.
66. En sykorg, monterad med frans	5: 75.
67. " " " " "	5: 75.
68. Ett förkläde med spets, skånsk väfnad	5: 75.
69. " " " " " "	5: 50.
70. " " " " " "	5: 50.
71. En brickduk, broderad, majolika mönstret	5: 25.
72. En handduk med väfd bård och flätad frans	5: —
	Kronor 2,019: 30

Riksdagen och Flickskolan.

Genmäle.

I denna årgångs 2:dra häfte af *Tidskrift för hemmet* förekommer en artikel med ofvanstående öfverskrift, riktad mot en kunglig proposition till innevarande riksdag angående lönetursberäkning för lärare vid flickskolor med dimissionsrätt — men i kanske ännu högre grad riktad mot undertecknad, hvilken genom sin underdåniga ansökan gifvit anledning till den kungl. propositionen. Då denna artikel, såsom jag tror mig kunna visa, nästan alltigenom är vilseledande, så må det icke synas förunderligt, att jag känner mig uppfordrad att bemöta den.

Artikeln författarinna, som i förstone ej blifvit »rätt klok» på den kungl. propositionens syfte och därför granskat den med hjälp af den petitions motivering, som undertecknad inlemnad till kungl. maj:t, finner då, att afsigten med petitionen varit att »utgallra flickskolans lärarinnekorps, för att i synnerhet på högre stadier gifva rum åt bättre aflönade, fast anställda manliga lärare». Och på annat ställe antyder hon genom sin fråga, huruvida det kan vara rätt att »gifva 17, 18 års flickor endast manliga lärare», att detta just skulle vara mitt ideal. Såsom stöd härför åberopar hon ett utdrag ur den underdåniga petitionen, hvilket utdrag i en not finnes anfördt.

Utan omsvep vill jag medgifva, att denna del af petitionen, när den läses ensam för sig och utan sam-

manhang med framställningen i det hela, *kan* leda den läsandes tankar i den riktning författarinnan antydt, om också icke till de ytterligheter hon skildrat. Lika oförbehållsamt skall jag erkänna, att i fråga om lärarinnors användning den generalisering af några enstaka fakta, till hvilken jag på detta ställe i min petition gjorde mig skyldig, icke var befogad; man kunde med lika rätt fälla samma omdöme om den manliga lärarekåren. Men derjämte ber jag att få fästa allmänhetens uppmärksamhet på det sakförhållandet, att jag indirekt *gjort detta erkännande redan för ett år tillbaka*. Då jag våren 1884 öfversåg det väl hastigt nedskrifna konceptet till min underdåniga petition, för att meddela hufvudinnehållet deraf i årsredogörelsen för Lyceum för flickor, fann jag, att den nu klandrade punkten icke uttryckte min verkliga mening, hvarför jag, såsom af denna redogörelse framgår, uteslöt eller på annat sätt formulerade denna passage. Jag har ansett det såsom en kär pligt att städse till redaktionen af denna tidskrift öfversända ett exemplar af läroverkets årsredogörelse, och denna olikhet i framställningen hade alltså icke behöft vara författarinnan obekant. Då man dessutom, såsom af flere uttryck i tidskriftens artikel tydligen framgår, icke väntat en dylik uppfattning hos mig angående den qvinliga lärarepersonalen, så hade det kanske icke varit omotiveradt, om man först sökt skaffa sig närmare upplysningar, innan af denna anledning härnadståget mot den kungl. propositionen sattes i scen.

Men allt detta oafsedt, torde det vara en billig fordran, att en granskare må meddela allmänheten hufvudinnehållet af den skrift, som skall granskas. Detta har författarinnan underlåtit. Grundtanken i min petition — att de högre flickskolornas timläraresystem är en olycka och därför bör, så långt möjligt är, utbytas mot ett system af faste lärare — denna grundtanke är af författarinnan

alldeles undanskymd. Hon har också underlåtit att meddela allmänheten, hvad i min petition säges om det *antal* faste lärare en privat flickskola kan blifva i stånd att anställa — »en, två eller tre». Öfver denna brist på ärlighet kan jag med rätta beklaga mig. Den är föga värdig offentlig diskussion och offentlig kritik.

Man behöfver icke vara synnerligen klarsynt, för att kunna inse, att den högre flickskolan måste lida af det timläraresystem, som nu råder. Författarinnan anför i sin artikel, att sistlidna läseår undervisade på gymnasialafdelningen i Lyceum för flickor två qvinliga och »elfva» manliga lärare — antalet var i verkligheten *tio* — och om vi nu tillägga, att under samma skolår bestriddes undervisningen på motsvarande afdelning i Wallinska skolan af tre lärarinnor och sjutton manlige lärare, så torde redan dessa siffror ådagalägga, med hvilka kolossala svårigheter den eller de personer hafva att kämpa, som under nuvarande förhållanden skola leda alla dessa krafter till enhetlig samverkan. Författarinnan tyckes hålla före, att resultatet af skolans arbete bör mätas efter de ungas framgång i sin examen. Vi äro icke alldeles obekanta med denna uppfattning, som i första hand fäster sig vid det yttre, vid det som synes. Men skolans arbete har ett högre mål. Det är godt och väl, att nitiske lärare låta sig vara angeläget att meddela ungdomen kunskaper. Dessa hafva likväl föga värde, om de vunnits med öfveranstängning af de ungdomliga krafterna, eller om det icke lyckats de unga att binda samman de strödda kunskapsmassorna och af dem draga någon vinst för sin verkliga bildning. Det är faror af denna art, hvarmed timläraresystemet hotar de qvinliga gymnasierna, och det är verkligen hög tid, att något göres för att undanrödja dem.

I en uppsats, som varit införd i Stockholms Dagblad

och af hvilken ett aftryck här bifogas, hafva vi sökt visa, att en ändamålsenlig arbetsordning näppeligen låter sig uppgöra, om ett läroverk, på något stadium, väsentligen beror af timlärare. Vi åberopade oss bland annat på vår egen erfarenhet inom Lyceum för flickor. Men ingen må tro, att detta läroverk bildar något undantag. Framför oss ligger en arbetsordning från ett annat högre qvinligt läroverk, der undervisningen på det högre stadiet likaledes bestrides af timlärare. Enligt denna arbetsordning — hon var gällande sistförflutna läseår — hade de öfre klasserna vanligen en timmes frukostrast, men ingen af klasserna hade denna rast på samma tid under veckans alla dagar. Oftast började arbetet kl. 8, men stundom kl. 9, någongång kl. 10 f. m. Det kunde sluta kl. 1 eller 2, men fortgick vanligen till kl. 3, ibland till kl. 4 e. m. Det inträffade, att fyra lektionstimmar följde efter hvarandra utan längre rast; en klass hade en dag i veckan fem i följd. Då samma ämne hade tvänne timmar på samma dag, lågo dessa lektioner endast sällan omedelbart efter hvarandra; vanligen voro de skilda af andra ämnen. När det var lyckligt, förekommo på samma dag endast tre eller fyra olika ämnen; då och då förekommo fem, undantagsvis sex olika ämnen på samma dag. Det sagda kan vara tillräckligt. Vi vilja endast tillägga, att enligt hvad vi tro oss säkert veta, det kostat icke liten möda att bringa arbetsordningen till och med till detta anspråkslösa skick.

Till undanrödjande af dessa och liknande svårigheter gifver författarinnan anvisning på qvinliga lärare. Hon kan dermed icke mena, att den svenska flickskolan för närvarande skulle underlåta att använda qvinliga lärarekrafter; att så sker, derom vittnar erfarenheten alldeles oförtydbart. Utan meningen skall väl vara, att lärarinnorna ännu icke nog tagits i anspråk på det *högsta*

stadiet. Frågan är likväl, huru rik tillgången på därför lämpade lärarinnor verkligen är. Det finnes, vi medgifva det gerna, icke få verkligt framstående lärarinnor spridda öfver landet, men de behövas hvar och en på sin ort och kvarhållas der genom band af flerahanda slag. Tillgången på lärarinnor, som genom studier och undervisningsgåfvor äro särskildt lämpade för det högsta stadiet, är icke så riklig, att en skola, som t. ex. i princip beslöte sig för att öfverlåta ett visst läroämne åt qvinna såsom hufvudlärare, hade ringaste säkerhet för, att när platsen blefve ledig, den kunde blifva besatt med fullt kompetent och eljest lämplig qvinlig lärare. Ibland kan det lyckas att erhålla en lärarinna för detta stadium, ibland är det åter omöjligt. Det är därför, enligt vår tanke, en tillfällighet, om en skola vid en viss tidpunkt kan använda qvinliga lärare på gymnasialstadiet eller icke; och *den* skulle begå en verklig orättvisa, som från dylika tillfälligheter trodde sig kunna sluta till den allmänna grundsats, som i förevarande afseende innerst ledde en skolas styrelse.

Det nu sagda upphäfvades icke deraf, att författarinnan kan ådagalägga, att en qvinlig filosofie doktor föregående skolår hade sin undervisning begränsad till fjärde och femte klasserna. I vårt land finnas väl hundratals manliga filosofie doktorer, som undervisa endast på motsvarande stadium, och många bland dem anses icke kompetente att föras högre upp. Till gymnasialstadiet hinner eller skulle hinna endast elitkåren af de graduerade. En manlig lärare, som icke genomgått profår, har för närvarande svårt att erhålla anställning och skulle säkerligen tacksamt mottaga ett förordnande i en gosseskolas fjärde eller femte klass. Om då en qvinlig filosofie doktor, utan föregående profårstjänstgöring, vid sitt inträde i en skola får sig tilldelad undervisning på motsvarande stadium, så bör detta icke illa tydas och ännu

mindre anföras såsom bevis för denna skolas motvilja mot användningen af qvinliga lärarekrafter.

Hvad särskildt Lyceum för flickor angår, så skall den opartiske aktgifvaren icke kunna neka, att i jämbredd med läroverkets utveckling qvinliga lärarekrafter efter hand och i den mån villiga och lämpliga sådana kunnat erhållas, förts uppåt mot skolans spets. Och vi kunna tillägga, att efter hvad vi hoppas, denna vidgning af det qvinliga elementets verksamhet ingalunda ännu nått sin kulmen. Att en viss försigtighet iakttages, när fråga är om framskridande på nya och ännu obanade vägar, borde icke rättvisligen kunna klandras.

Författarinnan tyckes föreställa sig, att de qvinliga gymnasierna ofelbart skulle gå under, i händelse de utgående eleverna icke finge anställning som lärarinnor i flickskolans högre klasser. Funnes icke denna lockelse, menar hon, skulle dessa läroverk komma att sakna lärjungar. Vi kunna icke dela denna uppfattning. De qvinliga gymnasierna äro inga bildningsanstalter för lärarinnor, i samma mening som ett seminarium. De grundlägga allmän vetenskaplig bildning, och denna är visserligen till gagn för en blifvande lärarinna, men är det i lika hög grad för all annan verksamhet i lifvet, äfven för makans och moderns kall. Dessa läroverk hafva uppstått till följd af den qvinliga ungdomens behof af och sträfvan efter högre bildning, och de skola bestå, så länge detta behof och denna sträfvan förefinnes. En person, som tagit studentexamen, är icke därför kompetent till lärare, allraminst för lärjungar på det stadium, som han själf nyss lemnat. Att lyckliga gåfvor och varmt intresse med tiden kunna göra honom eller henne till en god lärare, neka vi deremot ej. Det är bekant, att en mindre del af adjunktskåren vid statens skolor utgöres af personer, som väl undergått mogenhetspröfning,

men icke tagit akademisk examen. Ja, ett par exempel finnas till och med på, att sådan person erhållit lektorat. Men detta måste betraktas såsom undantag. Särskilda gåfvor, ihärdig flit och lefvande intresse bryta alltid sig banor, i trots af reglementen.

Något annorlunda ställer sig saken, när fråga blir, icke om qvinliga studenter i allmänhet, utan om dem som aflagt akademisk examen. Dessa ega i sina kunskaper en af de förutsättningar, som fordras för lärarekallet. Och så lifligt som någon önska vi, att lärarinnor med sådana insigter måtte kunna fästas vid flickskolan. Men de qvinliga lärarne skola icke, oberoende af alla andra egenskaper, hafva någon företrädesrätt. För lärarekallet, som för öfriga uppgifter i lifvet, fordras kunskaper, men det fordras också särskild fallenhet, intresse och offervillighet. Skall en skola kunna fylla sin höga uppgift, måste den hafva tillfälle att kunna rekrytera sin undervisningspersonal med de bästa krafter, som finnas att tillgå. All protektionistisk sträfvan, att insläppa det ena könet, men utestänga det andra, har endast till följd minskadt lif — den åstadkommer tillbakagång och död. — Äfven för de akademiskt bildade lärarinnorna själfva blefve en dylik ställning föga angenäm. De skulle ständigt erinras derom, att de erhöles arbete i flickskolan, icke emedan de, i fri täflan, visat sig vara de dugligaste och lämpligaste, utan emedan skolan vore förhindrad att använda män — de finge finnas i flickskolan, endast därför att nöden så fordrade.

En ljusare framtid ville vi gerna tänka oss för dessa lärarinnor. För den tid och de medel, som de offrat på studier, böra de hafva bättre ersättning, än den jämförelsevis svaga aflöning som flickskolan kan bestå och den skefva ställning som vi nyss påvisat. De böra framför allt bryta sig en väg i statens läroanstalter, i seminarier och allmänna läroverk. Utom det att de då med-

verka till att vidga fältet för kvinnans arbete, kunna de också erhålla en passande aflöning. Vilja de sedan, *fastän* denna ekonomiskt bättre väg står dem öppen, stanna inom flickskolans i allo anspråkslösa område, nåväl, de skola då i så mycket högre grad gagna den anstalt, åt hvilken de oegennyttigt egna sina krafter.

Författarinnan vill skydda lärarinnorna och hjälpa dem till förvärf. I detta sitt sträfvande bör hon följas af allmän sympati. Men här är icke fråga om denna allmänna grundsats, utan blott derom, huruvida lärarinnorna hafva fördel eller olägenhet af högre flickskolors rätt att bereda lärare lönetur. Lärarinnor med seminariebildning och alla med dem jämnställda, deribland äfven qvinliga studenter, som beredt sig för lärarinnekallet, hafva ingenting att frukta. Personligen hafva vi ingen förkärlek för skäl af blott ekonomisk art. Men då sådana i allmänhet bäst senteras, så måste vi anlita dem. Då dessa lärarinnors studiekurs är betydligt billigare än lärares med akademisk bildning, och då de af denna anledning kunna erbjuda sitt arbete för något lägre arvode, så komma de städse att finna användning till den omfattning, som deras duglighet gör det möjligt. De akademiskt bildade lärarinnorna åter böra ju jämföras med män af samma bildning. För dem är konkurrens oundviklig. Till en tid kunna de undandraga sig den, men icke i längden. Vår tid är icke monopolens tidevarf. Men denna omständighet behöfver icke innebära någon fara. Ty om vi förutsätta samma kunskaper, samma undervisningsförmåga, samma odelade intresse för ungdomens undervisning och uppfostran, så måste lärarinnan i flickskolan hafva åtminstone det företrädet, att hon i alla händelser der är oundgänglig. Skulle hon vara männen underlägsen i lugn i afgörande ögonblick, t. ex. i en

offentlig examen, så bör hon i annat afseende, exempelvis i allmänt uppfostrande förmåga, kunna vara så mycket mer öfverlägsen. Vid en dylik konkurrens komma många faktorer i betraktande; och det är vår öfvertygelse, att en qvinlig lärare i de qvinliga läroverken icke behöfver draga det kortare strået, af den anledning att hon är qvinna.

Men om sålunda fri täflan icke kan blifva till skada för de akademiskt bildade qvinliga lärarne, så kommer deremot den protektionistiska riktning, som vill genom konstlade medel utestänga manliga lärare från flickskolan, att verkligen skada de öfriga lärarinnorna. Detta påstående kan i förstone förefalla öfverraskande, men torde få sin förklaring, om man besinnar följande.

En högre flickskola, som ärligt vill fylla sin uppgift, kan icke i längden för det högre stadiet nöja sig med blott timlärare och de jämförelsevis få fasta lärarinnor som kunna undervisa på detta stadium. Om arbetsordningen skall kunna tillfredsställa de anspråkslösaste fordringar i pedagogiskt och hygieniskt afseende, måste en sådan skola utom lärarinnor hafva tillgång till manliga lärare, hvilkas tid är disponibel. Men en manlig lärare med fast anställning blir jämförelsevis billig, blott under *den* förutsättning, att han får räkna lönetur. En disponibel manlig lärare utan lönetur kommer att i längden fordra mer än dubbla årsarvodet mot den, som kunde erhålla denna förmån. Lönetursberäkning för lärare har sålunda icke blott en pedagogisk, utan äfven en *ekonomisk* betydelse.

Nu kunde man tycka, att frågan om ekonomien är af intresse endast för skolans styrelse, för dess föreståndare eller föreståndarinna. Ökningen i en eller två fasta lärares arvoden skall endast medföra motsvarande minskning i egarens eller egarinnans årsinkomst, och

denna antages gerna vara så riklig, att en dylik minskning i alla händelser vore en bagatell. Nu förhåller det sig emellertid så, att de allra flesta privata skolor icke kunna bära större årlig utgift, än den de redan hafva. Och på de få ställen, der detta *kan* ske, kommer den ökade aflöningen åt lärare att i samma proportion minska möjligheten att kunna successivt förbättra lärarinnornas ställning. I Lyceum för flickor är emellertid skolans ekonomi af ännu mera omedelbart intresse för lärarepersonalen.

Skolans föreståndare och föreståndarinna, ehuru de äro skolans egare, uppbära endast en bestämd årlig inkomst. De hafva ersättning för sina lektioner efter samma grund som skolans öfriga per timme aflönade lärare och lärarinnor och erhålla dessutom för ledningen af det hela en viss procent af bruttoinkomsten, föreståndaren 10 % och föreståndarinnan 5 %, af hvilket sista arvode dock hälften utgår till de biträdande föreståndarinnorna. Till jämförelse med förhållandena vid ett läroverk, der lönerna bestämts af ojäfvig styrelse, kunna vi nämna, att föreståndarens sammanlagda arvode icke uppgår till fullt den summa, som uppbäres t. ex. af föreståndaren för Nya Elementarläroverket för flickor i Göteborg, föreståndarinnans deremot till något mer än föreståndarinnans vid nämnda skola. Men vid Lyceum för flickor hafva föreståndaren och föreståndarinnan hela den ekonomiska risken, hvilken åter vid det nämnda läroverket i Göteborg bäres af skolans styrelse. Vid vårt läroverk är alltsedan den tid, då skolan lemnade någon behållning, »delaktighetssystemet» infördt. Hvad som kan bli öfrigt, sedan alla utgifter äro bestridda, är skolans gemensamma egendom. Denna förvaltas och användes af skolans »nämnd», bestående utom af föreståndaren och föreståndarinnan af två manliga deputerade, valde af skolans lärare, samt två qvinliga, valda af skolans lärarinnor.

Det årliga öfverskottet må dels afsättas till förstärkande af skolans fonder, dels af nämnden disponeras till fördelning mellan skolans lärarinnor och lärare. I ett dylikt tillskott till den fasta lönen hafva vi trott oss finna den lämpligaste formen för att kunna öka den eljest vanliga aflöningen.

Efter denna redogörelse bör det vara klart, att hvarje ökning i utgifterna för skolans lärarepersonal — och fasta lärare *utan* lönetur kosta betydligt mera än lärare *med* lönetur — kommer att minska den behållning, som blir disponibel till fördelning. Skolans lärarinnepersonal kommer sålunda att förlora utsigten till ökad årlig inkomst, så länge de faste lärarne skola aflönas utan all hänsyn till lönetur vid de allmänna läroverken.

Så ställer sig denna fråga, rätt sedd. Vi må endast beklaga, att flickskolans »vänner», för denna gång och kanske för lång tid, bidragit att försvåra de högre qvinnliga skolornas existens. Dessa skolor hafva hittills haft en prekär ställning, och de skola nu tills vidare lefva under samma förhållanden. Vi beklaga oss icke för vår personliga del, men vi finna det sorgligt, att en författarinna, som uppenbarligen vill hjälpa sina medsystrar, i själfva verket — på grund af bristande insigt — bidrager att försämra deras ställning.

Till sist ber jag att få uttrycka min tacksamhet för de vänliga ord Esselde riktat till mig personligen. Jag erkänner gerna, att hennes beröm är oförtjänt, men jag är icke därför okänslig för den välvilja, som dikterat detsamma. Esselde har bekämpat saken, men har icke velat vända sina vapen mot den person, som bragt saken å bane. Jag anhåller äfven för min del, att detta svaromål må uppfattas blott såsom ett inlägg i

sak, utan all personlig syftning. För Esseldes ihärdiga och framgångsrika arbete i kvinnobildningens tjänst skola alla, som behärta denna bildnings vigt och värde, städse stanna i erkänsam förbindelse.

Stockholm i Maj 1885.

Gustaf Sjöberg.

(Aftryck ur Stockholms Dagblad.)

Om lönetursberäkning för lärare vid dimissionsberättigade qvinliga läroverk.

Till innevarande riksdag har öfverlemnats en kungl. proposition om rätt för filosofie doktor, licentiat eller kandidat, som genomgått föreskrifvet profår och aflagt godkändt undervisningsprof, att vid befordran till lärareplats vid de allmänna läroverken räkna sig till godo den tid han från och med året näst efter bemälda profs afläggande tjänstgjort såsom *lärare vid sådana läroverk för qvinlig ungdom, hvilka ega rätt att anställa mogenhets-examen*, så vidt hans tjänstgöring varit väsentligen lika med lärares vid statens allmänna läroverk; dock att den tid, som för lönetur beräknas, icke får öfverskrida tio år.

Denna kungl. proposition har väckt en ovanlig rörelse i sinnena, inom kretsar der man förmenar, att propositionens antagande skulle lända till skada för lärarinnorna och för flickskolan själf, och det torde icke vara obekant, att lifliga försök gjorts att om möjligt bringa det kungl. förslaget på fall. Nu har signaturen Esselde i »Tidskrift för hemmet» offentligen uttalat sig om det framlagda förslaget, och allmänheten har sålunda fått kännedom om några af de hufvudskäl, som förslagets motståndarinnor trott sig kunna anföra för yrkandet att den kungl. propositionen måtte förkastas. Lönetursberäkning för lärare

i flickskolor skulle, enligt deras förmenande, leda till utgallring af dessa skolors qvinliga lärarepersonal och till skolornas fyllande med manliga lärare. Anledning till detta påstående hafva de hemtat från en enstaka punkt i den underdåniga petition, som gifvit anledning till den kungl. propositionen, ehuru petitionen i öfrigt icke gifvit stöd för ett dylikt antagande, och fastän petitionären, då han offentliggjorde hufvuddragen af sin petition, i sista årsredogörelsen för Lyceum för flickor, hade utslutit eller annorlunda formulerat denna del af sin motivering. Det är icke här platsen att i detalj bemöta Esseldes artikel. Sådant må ske i Tidskrift för hemmet, så att anfall och försvar må utföras inför samma publik. Men väl synes det vara nödigt att genom pressen fästa allmänhetens uppmärksamhet på de svårigheter inom den högre flickskolan, som föranledt den kungl. propositionen, och till hvilkas afhjälpande den samma syftar.

Det är väl bekant, att våra högre flickskolor för närvarande allmänligen använda en blandad lärarepersonal, af lärarinnor och lärare. Proportionen dem emellan vexlar visserligen något på olika ställen, troligen beroende af olika tillgång på dugliga lärarekrafter af det ena eller andra slaget; men såsom allmän regel gäller, att manliga lärare begagnas hufvudsakligen på skolans högsta stadium, hvaremot lärarinnor på det lägsta stadiet användas uteslutande och på det mellersta i öfvervägande grad.

Här och der skattar man ännu åt den fördomen, att manliga lärare, oberoende af deras kvalifikationer, äro för mer än de qvinliga; men i stort sedt har den befintliga anordningen med olika undervisare utan tvifvel sin grund i sakens egen natur. Huru mycket som än på senare tider blifvit gjordt för utbildning af lärarinnor, så är det dock ett faktum, att vi ännu icke hafva syn-

nerlig rik tillgång på *sådana* lärarinnor, som äro kompetenta för de högsta klasserna i en fullständig flickskola. För dessa klassers undervisning måste sålunda i icke ringa grad manliga lärare tagas i anspråk.

Men de manliga lärarne stå *icke* i det förhållande till flickskolan, som en lärare *bör* göra. Om vi undantaga det lilla antalet skolföreståndare, som egnat hela sin verksamhet åt flickskolan, utgöras denna skolas manliga lärare för öfrigt uteslutande af s. k. *timlärare*. Fästade vid andra läroanstalter, kunna de åt flickskolan afstå allenast några *få* timmar i hvarje vecka, och i fall undervisningen i en eller annan af de högre klasserna måste öfverlemnas hufvudsakligen åt lärare, tvingas sålunda flickskolan att anställa sådana i stort antal. Vi skola tacksamt erkänna, att icke få af dessa lärare, af kärlek till flickskolans uppgift, egna denna skola ett troget och intresseradt arbete. Men å andra sidan är det lätt begripligt, att det måste vara förenadt med stora svårigheter, att hos mängden af dessa kommande och gående timlärare kunna väcka något rätt intresse för denna deras tillfälliga verksamhet inom flickskolan. Ännu svårare blir det att bereda dem tillfälle att sammanträffa och rådgöra om undervisningens angelägenheter och ungdomens rätta vård. Resultatet af dessa lärares arbete, huru skickliga och nitiska de än må vara, kan därför aldrig bli detsamma, som i händelse sådana lärare vore fullständigt fästade vid flickskolan. Vi inse väl, att det senare ännu är blott och bart ett ideal, för närvarande omöjligt att förverkliga. Men vi hafva velat hänvisa på detta ideal, för att timläraresystemet må framträda i sitt rätta ljus.

Användningen af timlärare medför emellertid ännu en svårighet. En skola med många sådana förlorar alldeles makten att kunna uppgöra en arbetsordning efter verkligt pedagogiska fordringar. Då timläraren är ledig

från den skola der han egentligen är anställd, *då* måste han upptagas på flickskolans arbetsordning, vare sig det lämpar sig väl eller illa. Om nu två sådana lärare, hvilkas ledigheter flickskolan behöfver använda i samma klass, blifva lediga just på samma timme, då måste till undvikande af kollision skolarbetet denna dag förläggas till andra tider än öfriga dagar, stundom till eftermiddagen. Ungdomens måltidsstunder komma sålunda att infalla på olika tid olika dagar, och dertill mången gång på mycket olämplig tid. Inträffa emellertid flere sådana kollisioner på samma dag, så är det rent af omöjligt att med användning af de förut vidtalade lärarne kunna uppgöra en läseordning. I sista stund måste skolan då söka skaffa sig en ny lärare, hvars tid är mindre kringskuren, denne lärare må för öfrigt vara bättre eller sämre. Vid ett sådant tillfälle kan äfven den sämste lärare bli outhärlig.

Vi skola icke dröja vid en skildring af det bekymmer och den oro, som slika förhållanden bereda en flickskolas ledare; den som själf aldrig varit i tillfälle att erfara dem, kan i alla fall icke göra sig en föreställning om detta slag af andlig tortyr. Men till allmänhetens upplysning om vilkoren för en något så när dräglig läseordnings uppgörande skola vi lemna följande meddelanden, hemtade från vår erfarenhet inom Lyceum för flickor. Detta läroverk omfattar, utom en småskola och en vanlig elementarskola till konfirmationsåldern, äfven trenne parallelt löpande fortsättningsafdelningar, af hvilka en leder fram till studentexamen. Arbetet inom småskolan och elementarskolan har tämligen lätt kunnat ordnas efter rationela grunder, då vi för dessa stadier haft att tillgå fullt disponibla lärarekrafter, nästan uteslutande fast anställda lärarinnor. Inom fortsättningsafdelningarna hafva vi deremot ännu aldrig lyckats fullt ordna skolarbetet efter pedagogikens och hygienens fordringar. Det högsta vi kunnat åstadkomma, har varit att förlägga skol-

arbetet till någorlunda korresponderande tider på veckans olika dagar. Men icke ens detta anspråkslösa resultat skulle hafva uppnåtts, om vi icke kunnat fylla *halfva* antalet af fortsättningsafdelningarnas lärotimmar med s. k. »kastbara» eller fullt disponibla lärarinnor och lärare; den andra hälften har fylts med timlärare. Läroverket har under de senare åren haft lyckan att kunna förfoga öfver en lärare, f. d. föreståndare för ett fullständigt gosseläroverk, som tjänstgjort med ett större antal timmar, i afvaktan på tillträde till sin vunna ordinarie anställning vid allmänt läroverk. Hade han icke funnits och ingen motsvarande duglig och disponibel lärarekraft kunnat anskaffas, hade läseordningens uppgörande varit hardt när omöjligt.

För en högre flickskola är det sålunda ett verkligt lifsvilkor, att hon eger tillgång till några duglige lärare med mera omfattande undervisning och fullt disponibel tid. Men om man frånser en och annan lycklig tillfällighet, skall det alltid bli omöjligt för en flickskola att kunna vid sig fästa sådana lärare, så länge hon icke kan bereda dem utsigt till lönetursberäkning vid de allmänna läroverken. Om hos oss lärarnes aflöning lämpades hufvudsakligen efter deras duglighet, så skulle det vara tämligen likgiltigt för en lärare *hvarest* han i sin ungdom tjänstgjorde, blott han komme i tillfälle att till högsta möjliga fullkomlighet utbilda sina anlag. Han kunde då alltid hoppas, att när han i framtiden sökte anställning vid statens skolor, han skulle erhålla en lön i proportion till den duglighet han förvärfvat. Men nu förhåller det sig så, att lörens storlek inom adjunkts- och lektorsgraderna beror på tjänstetidens längd. Det är alltså för en ung man angeläget att ju förr dess hållre erhålla en anställning, med hvilken följer rättighet att räkna tjänsteår för uppflyttning i högre

lönegrad. Sådan rättighet hafva numera alla extra och vikarierande lärare vid statens läroverk äfven som lärare vid enskilda *gosseskolor*, så snart de äro kompetenta och aflagt offentligt undervisningsprof. Lärare vid flickskolor, hvilken kompetens och skicklighet de än besitta, sakna denna rättighet. Om man nu derjämte observerar, att föregående tjänstgöring i flickskola utan tvifvel af våra utnämmande myndigheter skall räknas en sökande såsom mindre merit, än om han tjänstgjort vid gosseskola; så torde man kunna inse, huru svårt, att icke säga nästan omöjligt, det för närvarande skall vara för en flickskola att kunna vid sig, om också blott för en kortare tid, fästa en dugande lärare. Om flickskolan icke blir alldeles lottlös, så kan hon näppeligen förvärfva andra än de svagaste, dem som ingen annan anställning kunna få.

Det borde af det föregående vara klart, att lönetursberäkning för kompetente lärare i högre flickskola — i synnerhet skolor med gymnasialkurser, hvilka behöfva använda lärare för ett större antal timmar än andra flickskolor — är ett oeftergiffligt vilkor för deras bestånd och fortsatta utveckling. Och likväl har det förslag i denna riktning, som för innevarande riksdag framlagts af regeringen, mötts med den häftigaste opposition. Man har förnämligast sökt göra gällande, att detta förslag om lönetursberäkning skulle, om det antoges, hafva till följd en minskad användning af qvinliga lärarekrafter.

Denna slutsats är emellertid fullkomligt falsk. Vi skola icke tala om de fordringar, som flickskolans idé ställer på en sådan skolas ledare, bland hvilka fordringar kanske den står främst, att qvinliga lärare böra finnas på flickskolans alla stadier, på dess högsta lika väl som på de lägre. Mera öfvertygande torde de grunder vara, som kunna hemtas från faktiska förhållanden.

Mot slutsatsens riktighet talar i första rummet en

omständighet af ekonomisk natur. Flickskolan är i vårt land ännu en privat eller halfprivat institution, och hon lefver under synnerligen knappa ekonomiska vilkor. Hon kan skaffa sig medel endast till sina oundgängligaste utgifter, ibland icke ens till dem. Men nu är förhållandet, att fast anstälde lärare komma att blifva en skola dyrare än timlärare. Vid Lyceum för flickor t. ex. har man hittills lyckats erhålla dugliga timlärare, fastän timarvodet icke utgått då lektioner varit inställda. Och i detta läroverk användes i de högsta klasserna för skriftliga arbeten på lärorummet en dag i hvarje vecka, då alla lektioner följaktligen inställas. Den minskning i arvode, som timlärarne sålunda äro underkastade, uppgår jämnt till en sjättedel af hvad de eljest kunnat påräkna. För en lärare med färre antal timmar och som dessutom har sin hufvudsakliga inkomst på annat håll, är en sådan minskning af mindre betydelse. Men för en fast anställd lärare skulle minskningen i årlig inkomst blifva alltför känbar, för att han dermed skulle kunna låta sig nöja, allraminst på längden. För att förmå en sådan lärare att kvarstanna vid läroverket och icke söka första lediga plats vid statens skolor, torde ock efter något år en mindre eller större ökning i lön vara erforderlig. Men är det ekonomiskt ofördelaktigt att utbyta timlärare mot fasta lärare, så gäller detta i ännu högre grad om utbyte af lärarinnor mot fasta manliga lärare. Ty lärarinnorna hafva ännu icke i vårt land en aflöning, som motsvarar de bäst aflönade timlärarnes. Man finner alltså, att en privat flickskola af bjudande ekonomiska skäl är förhindrad att anställa fasta manliga lärare i annan och högre grad, än hvad som nått och jämnt fordras för att arbetsordningen skall kunna uppgöras.

Men för det andra kan ingen flickskola, som vill vinna och bibehålla allmänhetens förtroende, vedervåga försöket att i mer än mycket inskränkt grad använda

unga och ännu oerfarna lärare. Både hos lärjungar och föräldrar är i detta fall det kritiska sinnet synnerligen vaket, och det skulle icke dröja många veckor, innan en föreståndare eller föreståndarinna, som i afseende härpå öfverskrede det oundgängligaste minimum, finge erfara hvad en dylik kritik innebär. För öfrigt medför användningen af sådana lärarekrafter för skolans ledare så mycket af tillsyn och annat besvär, att det är barnsligt naivt att tro, att han annat än i tvingande nödfall skulle beqväma sig till att anställa dylika lärare.

Man har anmärkt, att det skulle ligga i sakens natur, att en ung, obefordrad lärare skulle lemna den privata skolan, så snart utsigt till ordinarie anställning vid allmänt läroverk yppade sig, och att flickskolan skulle komma att lida under denna vexling af lärarekrafter. Anmärkningen innebär en sanning, men en sanning med modifikation. Lönetursberäkningen för lärare vid privat skola gäller dock för en tid af *tio* år, och det är visst icke omöjligt, att en skola, med någon pekuniär uppoffring, skulle kunna behålla en fast lärare ungefär så lång tid. Om andan bland lärjungarne är god, så har flickskolan en lycklig makt att vid sig fästa lärare af visst lynne, och det skulle sannolikt då och då komma att inträffa, att en lärare i något lyckligare ekonomiska förhållanden aldrig gjorde bruk af sin rätt till lönetursberäkning, utan egnade sig åt flickskolans tjänst för lifvet.

Emot den kungliga propositionen har slutligen andragits, att hon innebure en orättvisa mot de qvinliga lärarne. Hvad den egentliga stammen af flickskolans lärarinnor angår, de som hafva genomgått ett seminarium eller eljest förvärfvat sig motsvarande bildning och duglighet, så torde deras rätt icke i ringaste mån förnärmas, i händelse några af skolans manlige timlärare utbyttes mot en lärare med mera omfattande tjänstgöring. För

dem bestode hela olikheten deri, att de under det dagliga arbetet och vid kollegierna något oftare sammanträffade åtminstone med en af den manliga lärarepersonalen och sålunda finge lättadt tillfälle att med denne utbyta tankar och erfarenheter i ämnen, som berörde deras gemensamma kall. Den anmärkta orättvisan kan icke afse några andra qvinliga lärare, än dem som tagit akademisk examen och efter genomgången profår och aflagdt undervisningsprof förvärfvat en kompetens, jämn god med de manlige lärarnes. Sådana qvinliga lärares rätt till befordran inom statens skolor är ännu icke grundad i lag. Men ett prejudikat i detta afseende är dock för handen. Sveriges första qvinliga filosofie kandidat, numera afviden, sökte och erhöll en sådan rättighet. Hade hon icke så snart gått ur tiden, är också all sannolikhet för, att hon omsider erhållit ordinarie anställning vid allmänt läroverk. Den väg hon inslagit, behöfver blott fullföljas, och det skall icke dröja länge, innan den tolkning blir häfdvunnen eller lagstadgad, att med skolordningens uttryck »lärare» förstås icke blott män utan äfven kvinnor. Det är genom att göra sig till godo det gifna prejudikatet, som Sveriges akademiskt bildade lärarinnor skola kunna vinna befordringsrätt inom de allmänna läroverken och dermed äfven rätt att räkna lönetur inom privata skolor. Men icke må man föreställa sig, att de en enda dag tidigare skulle ernå denna förmån, i fall de nu lyckades beröfva den högre flickskolan den rättighet, hvarom den kungl. propositionen handlar.

Genom den föregående framställningen torde det vara ådagalagdt, att regeringens förslag afser att undanrödja verkligen befintliga olägenheter vid de dimissionsberättigade qvinliga läroverken, samt att de farhågor, som knutits vid förslaget antagande, sakna all grund.

Det är vår lifliga förhoppning, att folkets representanter, icke mindre än regeringen, skola visa sig ega öppen blick för den högre flickskolans behof, och genom bifall till den kungl. propositionen vilja lätta och uppmuntra det privata arbete, som har till mål meddelandet af en helgjuten qvinnobildning.
